

**T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

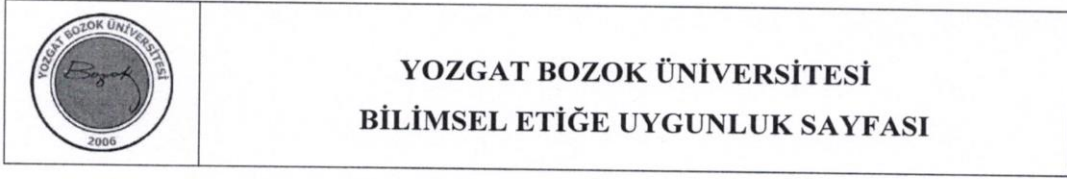
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nermin DURSUN

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU VE BAZI FAKÜLTE
ÖĞRENCİLERİNİN MİZAH TARZLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Bekir Barış CİHAN**

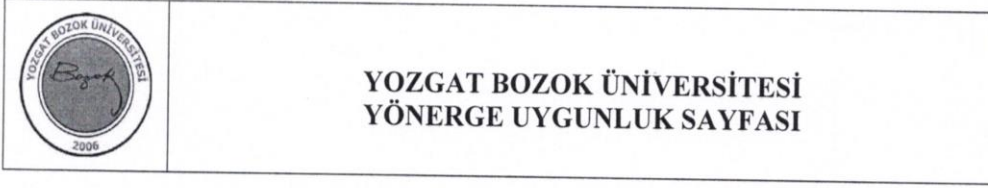
YOZGAT - 2019

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İmza
Alman...Durkan

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

“Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Bazı Fakülte Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Karşılaştırılması” adlı Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi 'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Nermin DURAN

İmza

Danışman

Behar Baysal Cihan

Dr. Öğr. Üyesi

İmza

Hayrettin GİMÜŞDAĞ

Ana Bilim Dalı Başkanı

İmza

	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ TEZ ONAY FORMU
---	---

T.C.

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Enstitümüzün Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 90110316004 numaralı öğrencisi Nermin DURSUN'un hazırladığı "Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Bazı Fakülte Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Karşılaştırılması" başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince 26/03/2019 tarihinde (saat: 13:00) yapılmış, tezin onayına oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Güz

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Oktay GÖBEN
(Danışman)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Belar BERRİ CİHAN

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Doç.Dr.Çiğdem KADER
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

KYT-FRM-110/00

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU VE BAZI FAKÜLTE ÖĞRENCİLERİNİN MİZAH TARZLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Nermin DURSUN

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi ve spor yüksekokulu ve bazı fakülte öğrencilerinin mizah tarzlarının karşılaştırılması ve ilişkili faktörlerin incelenmesidir. Araştırmaya 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi içerisinde Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören 417'si kadın, 360'ı erkek olmak üzere toplam 777 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Yerlikaya (2003) tarafından geliştirilen "Mizah Tarzları Ölçeği" ile araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Veriler, ilk olarak normallik testleri ile sınanmıştır. Bu kapsamda yapılan normallik testi (çarpıklık-basıklık) verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermiştir. Bu nedenle de parametrik testler uygulanmıştır. Veriler; betimsel istatistiki yöntemler, bağımsız gruplar için t testi ve tek yönlü varyans analizi ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak *katılımcı mizah boyutunda*; cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm ve yapılan etkinlik değişkenleri bakımından anlamlı farklılık görülmüş diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. *Kendini geliştirici mizah boyutunda*; öğrenim gördükleri bölüm değişkeni bakımından anlamlı farklılık görülmüş diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. *Saldırgan mizah boyutunda*, cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, sporcu yaşı, yapılan etkinlik, ikametgâh ettiği yer ve sigara kullanım değişkenleri arasında anlamlı farklılık görülmüş diğer değişkenler bakımından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. *Kendini yıkıcı mizah boyutunda* öğrenim gördükleri bölüm, sporcu yaşı, yapılan etkinlik ve alkol kullanım değişkenleri bakımından anlamlı farklılık görülmüş diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. *Toplam mizahta*, öğrenim gördükleri bölüm, sporcu yaşı, alkol kullanım değişkenleri bakımından anlamlı farklılık görülmüş diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kendini geliştirici mizah, Katılımcı mizah, Saldırgan mizah, Kendini yıkıcı mizah

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE COMPARISON OF HUMOR STYLE BETWEEN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCHOOL STUDENTS AND SOME FACULTIES

Nermin DURSUN

The aim of this study is to compare the humor styles of physical education and sports school students with some faculty students and to examine the related factors. A Toplam of 777 students (417 girls and 360 boys) who were studying in Yozgat Bozok University during the academic year 2017- 2018 participated in this current study voluntarily. Data were collected through "Humor Styles Scale" which was developed by Yerlikaya and personal information form prepared by researcher. SPSS 16.0 program was used to analyze the data. Descriptive statistics were firstly examined in the analysis of the data. The data were first tested for normality tests. In this context, the normality test (skewness-kurtosis) showed that the data had a normal distribution. For this reason, parametric tests were applied. Additionally, descriptive statistical methods, independent samples t-test and One-Way ANOVA were used for the analyzis of data.

As a result; affiliative humor dimension: there were significant differences in terms of gender, department of study and activity variables, but no significant difference was found between the other variables. Self-enhancing humor dimension; there was a significant difference in the department of study variable but no significant difference between the other variables. There was a significant difference in the aggressive humor dimension between sex, gender, department of study, sports age, activity, place of residence and smoking. There was no significant difference in terms of other variables. Self-destructive humor dimension; there was a significant difference in terms of age of athletes, activity and alcohol use variables. There was no significant difference in terms of other variables. Toplam humor dimension; there was a significant difference in terms of department of study, sports age and alcohol use variables. There was no significant difference in terms of other variables.

Key Words: Self-enhancing humor, affiliative humor, aggressive humor, self-defeating humor

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
TEZ ONAY FORMU	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÖNSÖZ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	5
2.GENEL BİLGİLER	7
2.1. Mizah Kavramı	7
2.2. Mizahın Tarihsel Gelişimi	9
2.3. Türk Tarihinde Mizah	12
2.3.1.Selçuklu döneminde mizah	12
2.3.2.Osmanlı döneminde mizah	13
2.3.3. Cumhuriyet döneminde mizah	15
2.4. Mizah Duygusu	17
2.5. Mizah Tarzları	19
2.5.1. Kendini geliştirici mizah (Self enhancing humor)	20
2.5.2. Katılımcı mizah (Affiliative humor)	21
2.5.3. Saldırgan mizah(Aggressive humor)	22
2.5.4. Kendini yıkıcı mizah (Self-defeating humor)	23
2.6.Mizah Kuramları	24
2.6.1. Üstünlük kuramı	24
2.6.2. Uyuşmazlık kuramı	26

2.6.3.Rahatlama kuramı.....	29
2.6.4. Psikoanalitik kuram	31
2.6.5 Fizyolojik kuram	33
2.7.Mizah Türleri.....	34
2.7.1. Komedi.....	35
2.7.2 Latife	36
2.7.3. Hiciv	36
2.7.4. Fıkra.....	37
2.7.5. Nükte.....	37
2.8. Mizahın Olumlu ve Olumsuz Özellikleri.....	38
3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırma Modeli	42
3.2. Çalışma Grubu.....	42
3.3. Verilerin Toplanması	44
3.4. Veri Toplama Araçları.....	45
3.4.1 Mizah tarzları ölçeği.....	45
3.5. Verilerin Analizi	45
3.6. Mizah Tarzları Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	46
4.BULGULAR	47
5.TARTIŞMA.....	59
5.1. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma	59
5.2. Öğrencilerin Mizah Tarzları -Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma	61
5.3. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Gelir Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma	62
5.4. Öğrencilerin Mizah Tarzları-İkametgâh Ettiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma.....	63
5.5. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Spor Yaşı Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma	64
5.6. Öğrencilerin Mizah Tarzları -Öğrenim Gördükleri Bölüm Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma.....	64

5.7. Öğrencilerin Mizah Tarzları-İkametgâh Edilen Bölge Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma.....	65
5.8. Öğrencilerin Mizah Tarzları - Alkol-Sigara Kullanımı, Yapılan Etkinlik ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenleri Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma.....	66
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
7. KAYNAKÇA.....	69
8. EKLER.....	80
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	80
9. ÖZGEÇMİŞ.....	81

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Demografik özellikler.....	42
Tablo 4.1. Ölçek ve alt boyutları puan dağılımı	47
Tablo 4.2. Öğrencilerin Mizah tarzları, cinsiyet değişkeni sonucu	47
Tablo 4.3. Öğrencilerin Mizah tarzları, Yaş değişkeni sonucu.....	48
Tablo 4.4. Öğrencilerin ikamet ettiği bölge	49
Tablo 4.5. Öğrenim görülen bölüm değişkeni ANOVA sonucu	50
Tablo 4.6. Sporcu yaşı değişkeni ANOVA sonucu	51
Tablo 4.7. Gelir durumu değişkeni ANOVA sonucu	52
Tablo 4.8. Anne eğitim durumu değişkeni ANOVA sonucu.....	53
Tablo 4.9. Baba eğitim durumu değişkeni ANOVA sonucu	54
Tablo 4.10. Yapılan etkinlik değişkeni ANOVA sonucu	55
Tablo 4.11. İkametgâh edilen yer değişkeni ANOVA sonucu	56
Tablo 4.12. Sigara kullanım değişkeni t testi sonucu	57
Tablo 4.13. Alkol kullanım değişkeni t testi sonucu	58

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

P : Anlamlılık düzeyi

N : Kişi Sayısı (frekans)

F : Frekans

Min. : Minimum

Max. : Maksimum

Ort. : Ortalama

Ss. :Standart sapma

MTÖ : Mizah Tarzı Ölçeği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS : Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Programı)

Akt : Aktaran

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin önemli katkıları olmuştur. Öncelikle benden deneyimlerini, bilgilerini ve yardımlarını esirgemeyerek, çalışmanın her aşamasında bana yol gösterip destek veren danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Üyesi Bekir Barış CİHAN'a,

Tezin uygulama ve yazım sürecinin her aşamasında katkıda bulunan ve destek olan Dr. Öğretim Üyesi Ebru Araç ILGAR ve Dr. Öğretim Üyesi Oktay ÇOBAN'a,

Tez ve anketi dil, anlatım ve üslup yönünde inceleyen Dr. Öğretim Görevlisi Özlem ŞAHİN'e

Tez aşamasında desteklerini esirgemeyen Araş. Gör. Hülya İMAMLI, Öğr. Gör. Esin KAPLAN ve Araş. Gör. Dr. Çağdaş CAZ hocalarım ayrıca da yüksek lisansa aynı dönemde başlayıp tanıdığım arkadaşım Asya TAŞKIN' a,

Yaşamım boyunca beni her konuda destekleyen, bana sonsuz destek veren, yanımda olan ve güvenen sevgili aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Nermin DURSUN

1. GİRİŞ

Bu bölümde tez konusu olarak ele alınan probleme, araştırmanın amacına, önemine ve tezde geçen terimlerin hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

1.1. Problemin Durumu

Mizah duygusunun psikolojiye sağlık açısından faydalı olduğu ve katkıda bulunacağı fikri literatür taramalarına baktığımızda oldukça uzun bir maziye sahiptir ve çok yaygın bir görüştür. Gelişmiş bir mizah duygusuna sahip olmanın yaşamdaki olumsuz durumlarla baş etmede etkili bir metot olduğu düşüncesi, kanaatli savlar arasında yer almış genel fikirleri içermektedir. Bu fikirlerin bilhassa kişilik kuramcıları arasında oldukça yaygın olduğu gözlenmektedir (Yerlikaya 2009). Örneğin Freud (1905) savunma mekanizmaları içerisinde en güvenilir olduğunu belirttiği mizahın, kişinin kabul görmeyen durumlarda, realist bir bakış açısıyla olumsuz hislerden kurtulmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Hem Maslow (1954) hem de Rogers (1961), mizah duygusunu kendini gerçekleştiren bireylerin önemli bir özelliği olarak kabul etmişlerdir. Bunlara benzer olarak May (1953) mizah duygusunun, bireyin sorunlarından yeteri kadar uzaklaşarak sorunları üstünde değişik bir bakış açısı kazanması konusunda yardımcı bulunduğunu öne sürmüştür. Allport da (1961) mizah duygusunun bireyin kendisine ilişkin içgörüsünün mühim bir bileşeni olduğunu ifade etmiş ve gelişmiş bir mizahi duyguya sahip olmanın olgun bir kişiliğe sahip olmanın temel özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir. Frankl göre ise (1984) bir kişinin kendisine gülebilmesinin çok mühim bir insani özellik olduğunu belirtmiş ve mizah duygusunu “kendini koruma savaşında ruhun önemli bir silahı” olarak tanımlamıştır.

Fakat mizahın sağlıksız ve olumsuz bir şekilde kullanılabilceği ve bu durumun bireyin benlik duygusuna ve başkalarıyla münasebetine zarar vererek psikolojik sağlığına ve bireysel uyumuna olumsuz etki edebileceği düşüncesi araştırmacılarca dile getirilen görüşler arasındadır (Kubie, 1971; Spencer, 1989, Zelvys, 1990; Saper, 1991, Kuiper ve Olinger, 1998; Leary, Kowalski, Smith ve Phillips, 2003). Farklı görüşleri de dikkate alarak mizah duygusunu çok boyutlu bir kişilik özelliği olarak ele alan Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir (2003) mizah duygusunun hem olumlu hem de

olumsuz yönlerini ortaya koyan yeni bir model öne sürmüşler ve mizahın kullanımındaki bireysel farklılıkları ölçmeye yönelik bir ölçme aracı (Humor Styles Questionnaire - Mizah Tarzları Ölçeği) geliştirmişlerdir. Türkçeye uyarlanan bu ölçek (Yerlikaya, 2003) temel olarak psikolojik sağlık ve uyum için zararlı ve faydalı mizah tarzları arasındaki farkı ayırt etmeyi hedeflemekte ve özellikle de sosyal etkileşimler ve stresli durumları içeren günlük yaşantılarda mizahın bireyler tarafından kendi kendine gerçekleşecek bir biçimde kullanılmasına odaklanmaktadır.

Martin ve arkadaşları (2003) tarafından öne sürülen çok boyutlu mizah duygusu modeli, kişilerin mizahı diğerleri ile etkileşimlerinde farklı biçimlerde ve farklı maksatlarda kullanabileceği düşüncesine dayanmakta olup kişilerin gündelik yaşamlarında mizah kullanımlarına ilişkin dört temel tarzı tanımlamaktadır. Bu tarzlardan iki tanesi sağlıklı ve aynı zamanda uyumlu (katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah) diğer iki tanesi de sağlıksız ve potansiyel olarak zararlı (kendini yıkıcı mizah ve saldırgan mizah) mizah kullanımını içermektedir. Katılımcı mizah; öteki insanları eğlendirmek, insanlar arası ilişkileri geliştirerek bireyler arası gerilimleri azaltmak maksadıyla komik şeyler söylemeye, espriler yapmaya, fıkralar anlatmaya ve öteki insanlarla gelişmiş güzel bir şekilde şakalaşmaya yönelik eğilimi içermektedir. Kendini geliştirici mizahta ise hayat karşısında ve hatta zor durumlarda bile mizahsal bakış açısını korumayı, yaşam içerisinde karşılaşılan anlaşmazlıklar karşısında eğlenme eğilimini ve mizahı bir duygu ayarlamada temel mekanizma olarak kullanmayı içermektedir.

Yakın zaman önce geliştirilmiş ve ampirik olarak da desteklenen, mizah duygusunun olumlu ve olumsuz şekiller alabilen çok kapsamlı bir kişilik özelliği olduğunu öne süren kuramsal yaklaşımlar ve ayrıca son yıllarda sağlıklı veya sağlıksız mizah duygusu etrafında yapılmış araştırmalar mizah duygusunun muhtemel olumsuz ve sağlıksız boyutlarının da dikkate alınmasını sağlamıştır. Yapılan bu araştırmalarda kişilerin gündelik hayatlarında mizahı kullanma biçimlerinin sağlıklı ya da sağlıksız oluşunun değişik sonuçlara yol açabildiği görülmüştür. (Saroglou ve Scariot, 2002; Yerlikaya, 2003; Kuiper, Grimshaw, Leite ve Kirsh, 2004; Martin, 2007; Yerlikaya, 2007).

Mizah, yapısında hem bilişsel faktörleri, hem de duygusal faktörleri içermektedir. Çoğunlukla kişiler arası ilişkiler içerisinde oluşan mizah, bir kişilik özelliği olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yakın tarihli araştırmaların çoğunda mizah, çok yönlü ve kapsamlı bir yapı olarak düşünülmektedir (Martin, 2000). Mizah duygusunun ölçümleri ile ilgili yapılan çalışmalarda mizahın bireyin kişiliğinde ve yaşantısında olumlu bir katkı oluşturduğu ifade edilmektedir (Martin, Lefcourt ve Svebak“dan aktaran Tümkaya, Hamarta, Deniz, Çelik ve Aybek, 2008).

Mizah araştırmalarının hemen hepsi, mizah duygusunun psikolojik sağlık ve iyilik durumunu geliştiren olumlu ve istenir bir kişilik özelliği olduğu varsayımına dayanmaktadır. Çalışmalar mizahın, psikolojik ve fiziksel sağlığı arttırdığını, sosyal ilişkileri beslediğini, iş stresini azalttığını, genellikle yüksek bir mizah duygusuna sahip olan bireylerin; iyimserlik, kendini kabul, özgüven ve özerklik gibi olumlu bir takım özelliklere de sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca araştırma sonuçları, mizah duygusu yüksek olan insanların stresle daha etkin bir biçimde başa çıkabildiklerini, genellikle daha az olumsuz duygular yaşadıklarını, bedensel olarak daha sağlıklı olduklarını ve diğerleri ile daha olumlu ve sağlıklı ilişkiler kurabildiklerini göstermektedir (Tümkaya, 2006).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı uyumlu ve uyumsuz mizah tarzlarının, üniversite öğrencilerinin yaşamlarında karşılaştıkları farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Alt Problemler:

1. Cinsiyet değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
2. İkamet edilen bölge değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
3. Fakülte ve bölüm değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
4. Sporcu yaş değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
5. Ekonomik durum değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
6. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
7. Babanın eğitim düzeyi değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
8. İkamet ettiği yer değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?

9. Yapılan etkinlikler değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
10. İkamet edilen yer değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
11. Yaş değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?
12. Alkol kullanım değişkenine göre mizah tarzı değişmekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Mizah kavramının etimolojisi incelendiğinde, bu kelimenin Latince akışkan, akıcı, sıvı anlamlarına gelen “humorem”den geldiği görülmektedir. Antik Yunan’da yaşamış olan ve tıbbın babası olarak kabul edilen Hipokrat, fiziksel sağlığın, beden tarafından üretilen kan, balgam, kara safra ve sarı safra olmak üzere dört sıvı (humor) arasındaki dengeye bağlı olduğunu; aynı zamanda bu dört salgının insanın karakterini oluşturduğunu söylemiştir. Daha sonra Galen, iyimser ve neşeli mizaca sahip olmayla vücuttaki kan oranının yüksek olması arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. “Humor” kavramı, Hipokrat’ın tezinden yola çıkılarak zamanla ruh halini anlatır hale gelmiş, sonra da günümüzde kullanılan anlamına kavuşmuştur (Martin, 2007).

Mizahın, ülkemizde ve dünya kültüründeki köklerinin çok eski zamanlara kadar uzandığına ayrıca fiziksel, ruhsal ve sağlık açısından üzerinde yeteri kadar araştırma yapılmadığına dikkat çekilmiştir. Mizah ülkemizde ağırlıklı olarak edebiyattaki, karikatürdeki, halk eğlencelerindeki, stand-up gösterilerindeki ve komedi programlarındaki varlığıyla bilinmektedir. Yapılan bu araştırmanın ve sonuçlarının alan yazınına önemli katkılarının olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan bireylerin, kendini doğru ifade ettiği, ölçme araçlarını yanıtlarken içten ve dürüst bir şekilde yanıtladığı ve alınan yanıtların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubunun, sonuçların genellenmek istendiği evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Yozgat Bozok Üniversitesinin Eğitim, Mühendislik-Mimarlık, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ile Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu çalışma grubuna dâhil edilen lisans öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Bu araştırmada mizah tarzlarına ilişkin ölçüm “Mizah Tarzları Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Mizah: Sevgi ve hoşgörüyü barındıran, insanların kusur ve eksiklikleri ile alay edip eğlenmeyi içermeyen, herhangi bir fayda gözetmeden gerçekleştirilen “eğlenme” olarak tanımlanmaktadır (Kuiper ve Martin, 1998).

İnsanların yaptığı ya da söylediği gülünç davranışları ve sözleri içeren, herkes tarafından komik ve eğlenceli olarak algılanan ve dolayısıyla gülme eylemine yol açan, aynı zamanda bilişsel ve duygusal süreçlerin de kullanımını gerektiren, oldukça geniş kapsamlı bir kavram olduğu anlaşılabilmektedir (Martin, 2007).

Katılımcı Mizah: Mizahın günlük yaşamda kişi tarafından başkalarını eğlendirmek, ilişkileri zenginleştirmek ve içinde bulunulan sosyal ortamı keyifli hale getirmek için kullanılması eğilimi (Martin ve ark., 2003). Bu çalışmada katılımcı mizah, Mizah Tarzları Ölçeği’nin Katılımcı Mizah alt ölçeğinden alınan puanlar olarak tanımlanmıştır.

Kendini Geliştirici Mizah: Kişinin günlük yaşamda mizahi bir bakış açısına sahip olması ve bu bakış açısını zor durumlarda bile koruma eğilimi (Martin ve ark., 2003). Bu çalışmada kendini geliştirici mizah, Mizah Tarzları Ölçeği’nin Kendini Geliştirici Mizah alt ölçeğinden alınan puanlar olarak tanımlanmıştır.

Saldırgan Mizah: Kişinin günlük yaşamda mizahı başkalarının ihtiyaçlarını dikkate almaksızın ve onları nasıl etkileyeceğini hesaba katmadan kendi çıkarına kullanması, diğerlerini şaka yoluyla aşağılaması ve onlarla alay etmesi ya da dalga geçmesi eğilimi (Martin ve ark., 2003). Bu çalışmada saldırgan mizah, Mizah Tarzları Ölçeği’nin Saldıran Mizah alt ölçeğinden alınan puanlar olarak tanımlanmıştır.

Kendini Yıkıcı Mizah: Kişinin kendi gerçek duygularını dikkate almaksızın başkalarını eğlendirmek, kabul görmek ya da gerçek duygularını gizlemek için mizahı kullanması

ve kendisini mizahi bir yolla aşağılaması, yermesi veya küçük düşürmesi eğilimi (Martin ve ark., 2003). Bu çalışmada kendini yıkıcı mizah, Mizah Tarzları Ölçeği'nin Kendini Yıkıcı Mizah alt ölçeğinden alınan puanlar olarak tanımlanmıştır.

Mizah Duygusu: Bir kimsenin gülünç olan bir şeyi görebilme, algılayabilme ve anlatabilme yeteneği, gülünç bulduğu şeylerin türü, mizahı yaşayış ya da ifade ediş tarzı ve de günlük yaşamında verdiği mizahi tepkilerin sıklığı gibi bireysel farklılıklar (Ruch, 1998).

Mizah Tarzları: Günlük yaşamda mizah kullanımının, uyumlu ya da uyumsuz ve intrapsişik ya da kişiler arası oluşuna göre belirlenebilecek bireysel farklılıkları ifade eden dört farklı tarz (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003).

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Mizah Kavramı

Literatürü incelediğimizde 1980'lere kadar mizahın araştırılmadığını ve ciddiye alınmadığını, ancak XX. yüzyılın sonları ve XXI. yüzyıllarda araştırıldığını görmekteyiz. Kökeni yüzyıllar öncesine dayanmakta olan mizahın her dönemde olumlu bir kişilik özelliği olarak anılmadığı hatta kimi toplumlarda sapkınlık, sıra dışı, ayrıksı ve anormal davranış olarak değerlendirildiği görülmektedir. Avrupa'da XVII. yüzyılda mizah, toplumsal kuralların dışına çıkmayı sağlayan, doğru karşılanmayan garip davranışları ve karakterleri anlatan kavram olarak kullanılmıştır. Ne iyi ne kötü olarak nitelendirilen tuhaf davranışlara diğer insanların gülmesiyle mizah kavramı bu kez komik içeriğine kavuşmuştur (Ruch, 1998, Receptoğlu, 2011). Daha sonraki yıllarda ise mizahla uğraşan ve diğer insanları güldürmekte maharetleri olan bireyleri tanımlamak içinde kullanılmıştır.

Mizah kavramı, sevgi saygı ve hoşgörüyü içinde barındıran, insanların kusurlarıyla ve eksikleriyle dalga geçip eğlenmeyi amaç edinmeyen, hiçbir çıkar gözetmeden eğlenme anlamlarını kapsadığını belirten Martin (1998), mizah kavramının son yıllarda, nükte, alay, kinaye, ironi ve taşlama gibi kavramlardan ayrıştırılarak daraltıldığını vurgulamaktadır. Receptoğlu (2011), XXI. yüzyılda mizah kavramının, insanlarda tebessüme neden olduğunu ve birlikte genellikle olumlu duyguları çağrıştırdığını, mizahın insanı olumlu düşünmeye, olumlu davranmaya ve mutlu hissetmeye yönelttiğini vurgulamaktadır.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne (1969) göre mizah; "kimi düşünceleri esperi, latife ve değişik şakalarla donatıp izah eden söz ya da yazı çeşidi olarak tanımlanmaktadır" (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1969).

Mizah (humor) insanoğlunun varoluşundan günümüze kadar felsefeden edebiyata, siyasetten politikaya ve sosyolojiden psikolojiye kadar farklı disiplinlerden birçok araştırmacı tarafından merak edilen ve araştırılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin sıkıntılı hallerinden kurtulmalarına, gündelik hayattaki gerilimlerini azaltmalarına, hayal kırıklıklarını gidermelerine ve sosyal ilişkilerde yapıcı

rol almalarına yardımcı olan mizahın bireylerin hayatlarında önemli bir konuma sahip olduğu görülmektedir (Özünü, 1995).

Mizahın tanımlanması birçok kez farklı araştırmacılar tarafından yapılmışsa da günümüzde hala kavramın tam olarak tanımının yapılamadığı görülmektedir. Çünkü mizahın değişik ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu ve hiçbir zaman bütünü görülemeyecek bir olgu olduğu fikri ileri sürülmektedir (Thorson, Powell, Sarmany-Schuller ve Hamples, 1997). Mizahın her bir toplumun sosyo-politik yapısına ve zamana göre sürekli değişiklik göstermesi de mizahı tanımlayamamanın nedenleri arasında gösterilebilir. Her ne kadar mizahın ortak bir tanımından söz edilmese de bazı araştırmacılar mizahı tanımlamaya çalışmışlardır. Örneğin Southam (2003) mizahı, çoğunlukla gülme ile biten, aniden gerçekleşen ve bireyde hayret uyandıran unsurlar içeren bir durum olarak nitelendirmektedir. Mizah ile ilgili tanımların hemen hepsine bakıldığında “aniden, beklenmedik, sürpriz bir şekilde, uygunsuz, uyuşmazlık” gibi terimlerin varlığı dikkat çekmektedir (Oruç, 2006).

Mizahın en kısa ve öz tanımını Einstein yapmıştır: “Mizah, gülen düşüncedir.” Mizah, gerek ortaya çıkması gerekse yorumlanması aşamalarında, zekâyâ ve sistemli bir düşünce bütünlüğüne gereksinim duyar. Mizah güldürmek amacıyla yazılan her şeydir. (Millsbaugh, 1979: 2644’ten aktaran Özkan, 2008).

Mizahın tanımlanmasına yönelik her bir ifade, mizahın yalnızca belirli alanını ya da alanlarını ele aldığı, bireylerin farklılıklarını ortaya çıkarabilecek veya mizahı çok yönlü bir şekilde ifade edebilecek bir tanımının olmadığını da ortaya koymaktadır. Bu belirsizliğin aynı şekilde mizah teorileri ve mizah anlayışı kavramlarını açıklama noktasında da geçerli olduğu görülmektedir. Martin (2000), bu durumun ana sebebinin, mizahın davranışsal, sosyal, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel yönden farklı alanları içinde barındıran bir olgu olmasıyla ilgili olduğunu öne sürmüştür. Mizahın, insanların söylediği ya da yaptığı, içerisinde eğlenceli öğeler barındıran, diğerlerini güldürme amacı olabilen, başkaları tarafından da eğlenceli bir uyaran olarak algılanan, bunları yaparken de bilişsel ve duygusal süreçlerden yararlanan oldukça geniş kapsamlı bir kavram olduğu söylenebilir (Martin, 2007).

Öngören (2001), mizahın tam bir tanımının yapılamamasına değinmiş ve bunun bir nedeni olarak mizahın bütününe göremememizi göstermiştir. Bu da mizahın

karmaşık ve değişken bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Thorson, Powell, Sarmany-Schuller ve Hamples (1997), mizahın bu değişkenliğini ve karmaşıklığını, yaşamın çok yönlü yapısına bağlamışlardır. Çünkü mizah; çağlara göre toplumun ekonomik, politik ve sosyal yapısından etkilenmekte ve bu yapıyı etkilemekte; teknolojik gelişmelerden ise biçim yapısını almakta; son hızla ortama uyabilme dinamikmi göstermektedir (Öngören, 1983). İsmailova (1996) göre mizahın tanımlarının değişiklik göstermesindeki asıl sebep, değişik meslek gruplarında araştırma yapanların mizah ve mizahın özünü, farklılıklarını ayrıca yararlarını farklı şekillerde değerlendirmeye alıp yorumlamış olmasıdır.

Yaşamı renklendirmesi, insanları eğlendirmesi ve rahatlatması yönüyle sosyal ilişkilerin ve insan etkileşimlerinin önemli bir parçası olan mizah yaşamın her alanında kendine yerini bulmuştur. (Recepoğlu, 2011). Mizahın temel bir insani etkileşim olduğuna dair Özünlü (1999), mizahın ana konusunun insan olduğunu ve insanın bulunduğu her yerde mizahın da bulunduğunu vurgulamaktadır.

Mizah, olaylara gülerak yaklaşım şeklinde kavramlaştırılmıştır. İçgüdüsel bir davranış olan gülmek ve gülümsemek de kişilerin durumdan memnuniyet düzeylerini gösteren evrensel bir beden dilidir. Bu açıdan olaylara gülerak yaklaşımın sanatlı şekilde ifade edilmesinin mizahı ortaya çıkardığından bahsedilmektedir. Daha genel bakış açısıyla mizah, mizahi gülmek ve güldürmeye aracılık eden durumların tümü olarak ifade edilebilmektedir (Altinkurt ve Yılmaz, 2011; Kara, 2014; Oruç, 2010)

2.2. Mizahın Tarihsel Gelişimi

Kramer (2002), arkeolojik kazılarda bulunan yazılı belgelerin milattan önce dördüncü binyılın sonlarına doğru, Güney Mezopotamya'daki Sümer Uygarlığında yaşamış olan insanların mizah anlayışlarının göstergesi olduğunu belirtmektedir. Yine Kramer'e (2002) göre; Sümer atasözlerinin çivi yazısıyla derlenip yazılması 3500 yıldan da öncesine dayanır ve bu atasözlerinden çoğu yazılmadan önce asırlar boyunca ağızdan ağza söylenegelmiştir.

Aslında mizahın tarihçesiyle ilgili ilk bilgileri bize batı kökenli kaynaklar vermektedir bu kaynaklara göre, mizahın fonksiyonu ve tipolojisi M.Ö. 4. ve 5. yy.'da Yunanistan'a kadar uzanmaktadır (Yardımcı, 2010).

Antikçağ'dan sonra Ortaçağ Avrupası'nda dinsel öğeler mizaha engel olur ve devletin otoritesini zayıflatacağı endişesiyle olumsuz bir tepki görür. Dinin en önemli kavramlarından cennetin, alay konusu olarak algılanması anlamına gelen gülme, cennetin şu an ve burada yaşanabileceğini ima eder; çünkü kiliseye inancına göre gülme; cennetin, ağlama ise cehennem karşılığı olarak ifade edilir. Bu düşünceye göre gülmeyi dünyayla sınırlama bir anlamda cennetle alay etmekle eşdeğer sayılmıştır (Sanders, 2001).

Öngören (1983), Ortaçağ döneminde mizahın güdümlü ve izne bağlı kullanıldığı bütün kesinliği ile ortaya çıkmış, bir bakıma kurumlaşmıştır. Ortaçağı belirleyen tek tanrılı dinler bazı konularda bütünü ile mizaha yasak getirmişlerdir.

Sanders (2001), ilk Hıristiyan yazarların, gülmeyi olumsuz bir yaklaşımla değerlendirdiklerini ve Kapadokyalı kilise öncüsü Basileios, Saint- Victorlu Hugh, Bingenli Hildegard gibi rahiplerin, rahibelerin ve yazarların hangi amaçla olursa olsun her türden mizahı ve gülmeyi yasakladıklarını belirtmektedir. Her konuda olduğu gibi mizahta da kilisenin etkisi olmuştur. Yapılan mizahlar kilise tarafından denetlenerek kontrol edilmiştir. İyi, yegâne ve daima üstün, kötü ise her zaman olumsuz görülmektedir. Bu kalıpların dışına çıkılamaması ve özgür bir düşünce yapısının gelişmemesindeki durum, dolaylı olarak mizahı da etkilemiştir. Ortaçağda bu kalıplarda hapsolan toplumlar, kendilerine özgü bir mizah anlayışı geliştirememiş olup bunun yerine kendilerine atalarının miras bıraktığı örneklere sahip çıkmışlardır (Öngören, 1998).

Ortaçağdan Rönesans'a kadar olan süreçte mizahta kilisenin ve papazların baskısı etkili olmuştur. Rönesans ile bu etki zaman içinde yok olmuştur. Bu etkinin yok olması ile daha zengin bir mizah anlayışı gözlemlenmiştir. Gargantua; Deliliğe Methiye, Donkişot, Moliere' in eserleri, Voltaire' in Felsefe Sözlüğü ve daha bunun gibi birçok eser, uzun bir devre içinde oluşan ve çağımızda iyice beliren bir mizahın temel niteliklerinin habercisi niteliğindedir (Öngören, 1983).

Aydın (2006), XVI. yüzyılın son çeyreği ile XVII. yüzyılın başlarında İspanya'da Cervantes'in, İngiltere'de Shakespeare'in bütün Batı'yı etkilediğini; Cervantes'in, Don Kişot ile modern romanda, Shakespeare'in ise tragedya ve komedya ile edebiyatta yeni bir süreç başlattığını söylemiştir. (Akt. Sepetçi, 2010).

XX. yüzyıl gülmeye Bergson'un (1900) "Le Rire" çalışmasıyla başlar. Bergson gülmedeki üstünlük duygusunu belirtmesi ve gülmenin nedenleri üzerinde durur. Bu yüzyılda gülmenin psikolojik, sağlık, eğitim, toplumsal alanlardaki etkileri üzerinde durulmaktadır (Aydın, 2006, Akt. Sepetçi, 2010).

Aydın'a (2006) göre İslam coğrafyasında mizah, Batı'ya kıyasla daha hoşgörülü bir süreçte gelişmiştir. Kaynaklarda İslam kültür dünyasında mizaha ve eğlenceye büyük yönelim olduğu görülmektedir (Kortantamer, 2004). Rozenhal (1997), Müslüman coğrafyasına ait notlarında İslam'ın; kesin emirler ve ilerde yaşanacak kıyametle ilgili mesajlar içermesine karşın, bu coğrafyanın esprilere, şakalara ve hatta oyunlara her zaman büyük bir ilgi duyduklarını belirtir. Çok sınır tanımayan eğlence ve mizaha karşı açık bir talep var olmuştur. Müslümanlar ortaya çıkan iyi-kötü ikilemi ve ciddiyetin vermiş olduğu alaycılığı kendi eğlence edebiyatında konu edinmiştir.

İkinci Dünya Savaşı zamanında eğlence ve zevk fırsatlarının meydana çıkmasından dolayı radyo ve televizyonların, eğlence tarzları üzerindeki etkisinin büyüklüğü tartışılmaz. Savaştan sonraki dönemlerde ise televizyon, başlı başına ev eğlencesi olarak radyonun yerini almıştır (akt. Yardımcı, 2010). Bu durumdan, görüntünün etkisi tartışmasız çok büyüktür. İnsanlar radyoda konuşulanları, zihninde hayal gücüyle yorumlarken, televizyon ses ve görüntüyü aynı zamanda sunarak olayları olduğu gibi aktarmaya başlamıştır. Kitleler, böylece iletişim araçlarında sadece sesli mizahı değil, görüntüsel mizahı da tanıma fırsatı bulmuştur. (Yardımcı, 2010).

Sosyal hayatın değişime uğramasıyla beraber mizah anlayışının da gelişerek artış gösterdiği görülmektedir. Anadolu topraklarında doğmuş fakat ünleri bütün dünyaca tanınmış; Noel Baba ve Ezop'un mizah öyküleri nesiller boyu aktarılmış ve güncelliğini korumuştur (Özcan, 2002).

Türk mizah döneminin durgunluk yaşadığı zaman aralığı, I. Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı dönemlerine rastlamaktadır (Nesin, 2001). Kurtuluş Savaşı dönemlerinde Meşrutiyet mizahının yapı taşları yıkıma uğramış, Cumhuriyet dönemi mizahının da ilk biçimsel şekli belirlemiştir. 1928 yılı hem büyük sonları hem de büyük başlangıçları işaret etmektedir. Öngören'e göre yeni harflerin kabul edilmesinden sonra 9 Ağustos 1930'da Serbest Fırka'nın kurulması ve kısa ömürlü çok partili deneyim ile mizahın yapısı farklı biçimde şekillenmeye başlamıştır. Bu durum, II. Dünya Savaşı

mizahının yön değiştirmesindeki en büyük etkenlerinden biridir. 1945-1950 yılları mizahta gelişim dönemleri olmuş, genç Cumhuriyet'in mizahçıları bu dönemler arasında ortaya çıkıp yetişmeye başlamıştır.

2.3. Türk Tarihinde Mizah

2.3.1.Selçuklu döneminde mizah

Selçuklu Dönemi Türk mizahı, sadece eğlenceye dayalı bir mizah değil; aynı zamanda toplumsal, siyasal, alt-üst ahlaki konuları da içeren çok önemli bir kaynaktır. Öngören'e göre Selçuklu mizahı bir Anadolu Mizahı ve doğrudan bir halk mizahıdır (Öngören, 1983). Dönemlerinin Anadolu insanını temsil eden Nasrettin Hoca'nın ve Keloğlan masallarının Osmanlı mizahını büyük oranda etkilemesinin nedeni ile Osmanlı mizahı Selçuklu mizahından çok da farklılık göstermemektedir.

Dede Korkut hikâyelerinde karşılaştığımız, Anadolu aşiret kültürünün mizah çeşitlilikleriyle, folklorik nitelikleri, masal, tekerleme, fıkra, hikâye gibi türleriyle kendine has Selçuklu mizahı görülmektedir (Öngören, 1983). Keloğlan masallarını ve Nasrettin Hoca fıkralarını dönemin diğer belirgin mizah örnekleri olarak gösterebiliriz. Bayrak, halkın kendisine sözcü seçtiği Nasrettin Hoca'nın XIII. Yüzyılda yaşayan ve günümüze efsane olarak taşınan bir isim olduğunu ifade etmektedir (Bayrak, 2001).

Selçuklu dönemi mizahı, fıkra, masal, tekerleme, hikaye ve şiir gibi farklı alanlarda ürünler vermiştir. Saray ve tarikatlar tarafından sahip çıkılmamasına rağmen halk arasında yayılmış, gelişmiş ve sahiplenilmiştir. Dede Korkut hikayeleri, Keloğlan masalları ve Nasreddin Hoca fıkraları gibi ürünler Selçuklu dönemi mizahına en iyi örneklerindedir. (Öngören, 2001)

Selçuklu'nun son dönemlerine doğru çok zengin bir aydın kesim ortaya çıkmıştır. Hacı Bektaş Veli, Ahi Evren, Hacı Bayram, Mevlana, Taptuk Emre ve Yunus Emre gibi pek çok yol gösterici halkı örgütlemiş ve geliştirmiştir. Saray ve aşiretler arasındaki çatışmalara çözüm yolları üretmişlerdir. Her toplumun böyle köklü değişiklikler yaşadığı dönemlerde Ortadoğu'da peygamberler, Grek'te filozoflar ve Anadolu'da tarikat ulularında olduğu gibi her zaman aydınlatıcılara ve yol göstericilerine ihtiyaç duyulmuştur. Selçuklu dönemindeki bu aydın kesimin içinde biri vardı ki, fıkralarıyla, hikâyeleriyle döneme adını kazınmış Nasreddin Hoca'dır. Akilment

veya Danişment diye adlandırılan ve her dara düşüldüğünde başvuru Nasreddin Hoca, yerleşik düzene geçildiğinde bir zamanlar örnek teşkil olduğu halkı gibi zamana ayak uyduramayıp cahil kaldığı bir dönemde mizahi bir tablonun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Halkın bilemediği, danışmak için Hoca'ya gittiği durumları, kendince bir yol bulup çözümlenmeye çalışırken ortaya çıkan mizahi durumları veya hocanın olmadık bir şey yapması sonucu kendisinden açıklama yapılması beklenirken bulunduğu çözümler, fıkralara can vermiş ve günümüzde bile dillerde dolaşmaya devam etmiştir. Hiçbir tarikata üye olmayışı, tüm toplum tarafından kabulüne sebep olmuştur (Güneri, 2008).

Özet olarak Selçuklu mizahını irdelenecek olursak, bir Anadolu mizahı olduğunu söyleyebiliriz. Yani tüm halka mal olmuştur. Bu yüzden yüzlerce yıl öncesinde kalmasına rağmen kelimesi kelimesine derlenebilecek kadar akılda kalmıştır. Selçuklu mizahı, gerçekdışı öğelerle doludur. Mizahın geneli köy, kış ve çobanlık görüntüleri, mantık yapısını da Yunus Emre'nin “ Balık kavağa çıkmış” dizeleriyle özetleyebiliriz. Selçuklu mizahının toplumsal ilişkisi, kandırma, kandırılma, saflık, şaşırma, bilememe çevresinde yoğunlaşmışken, eğlence boyutu ve hoşgörü düzeyi ise son derece yüksektir. Dönemin en hassas noktası olan dinde bile, Tanrı'ya seslenişlerinde son derece açık bir dil kullanmışlardır (Güneri, 2008).

Anadolu coğrafyasındaki tarihi seyri içerisinde Türklere ait ilk mizah ürünleri şüphesiz Selçuklu Türklerine aittir. Bu dönemde mizah; daha ziyade masalımsı olup, dededen toruna, kuşaktan kuşağa anlatılabilen ve özellikle de çeşitli kahramanlara dair olayları ihtiva eden bir şekildedir (Türkmen, 2004). Bu özellikleri sebebiyle Osmanlılar döneminde de halk arasında etkisini devam ettirmiştir. Dede Korkut masallarının içerisine serpiştirilen mizah unsurları, Keloğlan masalları ve Nasreddin Hoca'ya ait fıkralar, Selçuklu mizahına ait ana elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Türkmen, 1993).

2.3.2.Osmanlı döneminde mizah

Osmanlı döneminde “latife”, “fıkra”, “nükte”nin yanı sıra “Karagöz”, “orta oyunu”, “meddah” ve benzeri izlenmelik mizah biçimlerinin de görüldüğü ve tüm bu anlatım tarzlarında Osmanlı mizahında yer alan ve imparatorluk özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkan değişik renk ve şekillerin parça-bütün ilişkisi içerisinde bir arada

bulundurmanın ön plana çıktığına dikkat çeken Türkmen, masaldan tiyatroya uzanan bu türlerin hepsinin işlevlerini yerine getirirken hoşgörü içinde yaşadıklarını ifade etmektedir (Türkmen, 2000).

Osmanlı ve Batı mizahı örnekleri bu dönemde bir arada görülmektedir. Bu dönemde yazılı mizah ile birlikte ilk kez karikatür, bir mizah türü olarak dergiciliğin başlamasıyla ortaya çıkmıştır. İlk karikatüristimiz Cem, 1908 yılında Kalem dergisinde karikatürlerini çizmiştir. (Aydın, 2006, Akt. Sepetçi, 2010).

Genel hatlarıyla Osmanlı mizahı, loncalardan ve tarikatlardan son derece etkilenmiş ve bu yönüyle de mizahı ve mizahçıyı direkt etkilemiş ve yönlendirmiştir. Uzun süre Karagöz perdelerini izlemeden ve sahne kurmaya yardım etmeden kalfa bile olamayan Karagöz ustaları, tarikatlarla pişmiş ve değişmez katı bir sürece girmiştir. Bu durum, Osmanlı mizahının sadece kendi döneminde etkin olmasına ve bir Selçuklu mizahı kadar canlı kalarak günümüze kadar süregelmesine engel olmuştur. (Öngören, 2001).

Osmanlı mizahının diğer bir özelliği de hem divan edebiyatına hem de halk edebiyatına hizmet etmeye çalışmış olmasıdır. Hacivat'la Karagöz'ün perdesi ve Kavuklu ile Pişekâr'ın ortası bu türlere örnek olarak gösterilebilir. Ustası Şeyh Küşteri olan Karagöz-Hacivat perdesinde, Karagöz'ün cahilliğine karşın Hacivat'ın eğitim görmüşlüğü, giyim-kuşamı, Osmanlı musikisinden törelere değin bilgisi ve bunu perdelerde halka yol göstermeye ve eğitim vermeye çalışırken eğlendirmesi göze çarpmıştır. Hatta zamanla "Karagöz gibi cahil" deyiminin gelişmesine ve kullanılmasına da sebep olmuştur. Oyunlarında soyluluk söz konusu olmazken, soylu olabilecek kişilerle de sık sık dalga geçtikleri de belli olmuştur. Aslında Hacivat, Karagöz'ün eğitim görmüş halidir ve Karagöz'le Hacivat bir ve tek kişidir. (Öngören, 2004).

Osmanlıda mizah, tıpkı öteki türlerde görüldüğü gibi, Osmanlı'nın kurulmasıyla başlamamıştır. Osmanlı'nın ilk dönemleri Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti ve diğer Anadolu Beyliklerinden ayrı tutulamaz. Bu ifade bağlamında Osmanlı mizahının ortaya çıkma ve gelişiminde Nasrettin Hoca ve Keloğlan masallarının da etkisi göz ardı edilemez. Nasrettin Hoca ve Keloğlan, o dönemlerin Anadolu insanın mümessilleridir.

Öngören (1998)'e göre Osmanlı mizahı, bir Ortaçağ mizahıdır ve bütün Ortaçağ durum türleri gibi, birtakım lonca örgütlenmeleri içerisinde gelişim göstererek her lonca, kendini belirli tarikatlara bağlamıştır. Öngören bununla alakalı olarak Karagöz'le Nakşibendi tarikatını, Bektaşî fıkralarıyla da Bektaşîliği ilişkilendirmiştir.

Osmanlı mizahı denilince; tek bir millet ve tek bir kültürle sınırlanamayan 600 yıllık bir mizah anlayışı anlaşılmalıdır. Bu anlayış daha ziyade İstanbul merkezli gelişmiştir (Türkmen, 1993). Bu alan üzerine çalışanların edindikleri ilk izlenim, Osmanlı mizahının durağan ve değişmez olduğu konusundadır. Karagöz oyunları ele alındığında bu durum daha iyi görünmektedir. Tüm Osmanlı tarihine bakıldığı zaman bu oyunlara ait perde, kahramanlar ve figürler, birkaç istisnası haricinde hiç değişmeden devam etmiştir. Aynı durumu diğer kültür özellikleri için, örneğin bir divan şiiri söz konusu olunca da aynıdır (Türkmen, 1993).

Osmanlı mizahında önemli bir yer edinen başka bir tür de “orta oyunu”dur. İmparatorluğun ilk dönemlerinde rağbet görse de daha sonra değerli ve usta sanatkarların teker teker eksilmesinden dolayı güç kaybetmiş ve ortadan kalkmıştır (Türkmen, 1991).

Kurtuluş Savaşı dönemlerinde mizahı, hükümetler biçimlendirmiştir. Ankara Hükümeti yanlısı yayın yapan mizah dergisi Güleryüz'ü, Sedat Simavi çıkarır; İstanbul Hükümeti yanlısı yayın yapan Aydede dergisini ise Refik Halit Karay çıkarır. Daha sonra Aydede'nin aynı ekibi, biçim ve yapısı aynı olan yeni bir dergi olarak, Akbaba dergisine dönüşmüştür (Derman, 1984).

2.3.3. Cumhuriyet döneminde mizah

Cumhuriyet Dönemi Türk mizahı 1928 Harf Devrimi, 1930 Serbest Fırka'nın kurulması, 1939 II. Dünya Savaşı, 1945'te çok partili hayat, 1960 sonrası askeri darbeler, 1983 ANAP tek parti iktidarı ve 1990 sonrası özel televizyon kanalları gibi siyasî- sosyal olayların toplum yapısını şekillendirdiği ve mizaha değişik bir yön verdiği görülmektedir (Usta, 2005).

Bu dönem Türk mizahında, 1923-1928 yılları arasındaki Neyzen Tevfik, Halil Nihat Boztepe, Sermet Muhtar Alus, Ercüment Ekrem, Ramiz, Münif Fehim, Sedat Nuri, Ratip Tahir, Salih Erimez, Cem gibi yazar, çizer ve şairler, Karagöz, Akbaba

gazeteler ve Kurtuluş Savaşı zaferi duygularından etkilenmiştir. Öngören (1983), Cumhuriyet Dönemi mizahını Meşrutiyet Dönemi'nin çok güçlü kalemlerinin şekillendirdiğini de belirtmektedir. Diğer bir ifade ile Meşrutiyet Dönemi birikimlerinin Cumhuriyet Dönemi'ne taşındığını söyleyebilir.

Recepoğlu (2011), çok partili hayatla birlikte 1945-1950 ile 1950-1960 dönemleri Türk siyasal-sosyal hayatın, hareketli ve dolu yaşandığını ifade etmektedir. Öngören (1983), II. Dünya Savaşının yıktığı eski düşüncelerin yerine demokrasi ve özgürlük gibi yeni değerlerin Türkiye'yi ve dünyayı kuşatmasının konjonktürel olarak mizahı da yönlendirdiğini ve güçlendirdiğini ifade etmektedir.

Çok partili sisteme geçişle beraber, muhalefet akım çerçevesinde çizilen karikatürlerde yoğun bir siyasallaşma başladı. Bu duruma öncülük eden dergi Marko Paşa'ydı. Bunu yanı sıra çeşitli günlük gazetelerde ve diğer mizah dergilerinde de siyasal konular ön plana çıktı. Karikatürlerin bu denli siyasallaşması sansür baskısının yeniden gündeme gelmesine sebep oldu. Pek çok yaygın defalarca kapatılırken, çoğu çizer de tutuklandı. (Balcıoğlu, 1998).

1980 yılları sonrasında mizah dergilerinde ve mizah yazarlarında artış olmamaktadır. Kemal Sunal, Şener Şen filmleri, Levent Kırca'nın "Olacak O Kadar" ı, Yasemin Yalçın'ın "Sürahi Nine"si, Ata Demirel, Cem Yılmaz ile başlayan komedi programları, Nejat Uygur, Ali Poyrazoğlu, Yılmaz Erdoğan, Ferhan Şensoy tiyatroları ve sayamayacağımız kadar çok mizah içerikli diziler, tiyatrolar ve sinemalar mizaha ilgiyi artırmıştır. Daha yakın tarihte ise "Avrupa Yakası", "Geniş Aile", "Yalan Dünya" gibi diziler mizah dizilerine örnek teşkil etmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde saptanabilmiş karikatürcüler listesi oldukça uzundur: Sedat Nuri İleri, Kozma Togo, Münif Fehim Özarman, Ramiz Gökçe, Salih Erimez, Cemal Nadir Güler, Ratip Tahir, Burak, Hulki Onaran, Abidin Dino, Zahir Güvemli, Orhan Ural, Nemci Rıza Ayça, Şadi Dinççağ, Şevki Çankaya, Sururi Gümen, Turhan Selçuk, Mustafa (Mim) Uykusuz, Ali Ulvi Ersoy, Hüseyin Mumcu, Nehar Tüblek, Cafer Zorlu, Eflatun Nuri Erkoç, Semih Balcıoğlu, Nihat Bali, Selma Emiroğlu Akyan, İbrahim Ersaraç, Bedri Koraman, Burhan Solukçu, Altan Erbulak, Semirami Aydınlık, Mustafa Eremektar (Mıstık), Sinan Bıçakçioğlu, Halim Büyükbulut, Erdoğan Bozok, Ferruh Doğan, Orhan Doğu, Ferit Öngören, Suat Yalaz, Tonguç Yaşar, Güngör

Kabakçioğlu, İsmail Biret, Yalçın Çetin, Sezgin Burak, Orhan Enez, Yurdagün Göker, Oğuz Aral, Erdoğan Başol, Zeki Beyner, Ergin Gülen, Tan Oral, İsmet Lokman, Hikmet Aksoy, Erdoğan Özer, Mete Göktürk, Tekin Aral, Eray Özbek, Sema Ündeğer, Burhanettin Ardagil, Raşit Yakalı, Nezih Danyal, Mahmut Akgün, Ali Galip Altunçul, Ümit Öğmel, Bülent Düzgit, İsmail Gülgeç, Muhittin Köroğlu, Meral Simer, Atilla Özer, Ahmet Akanat, Kamil Masaracı, İbrahim Tapa, Sami Caner, Öznur Kalender, Cem Kenan Öngü, İzel Rozental, İrfan Sayar, Ali Fuat Süer, Köksal Çiftçi, Sunder Erdoğan, Salih Mmecan, Bülent Okutan, Ercan Akyol, Ahmet Erkanlı, Mahmut Karatoprak, Ferit Avcı, Selçuk Demirel, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Musa Kart, Piyale Madra, Semih Poroy, Kadir Cengiz, Haslet Soyöz, Behiç Ak, Erdoğan Karayel, şevket Yalaz, Harun Yavruoğlu, Alp Tamer Ulukılıç, Necati Abacı, Orhan Çoğuplugil, Cumhuri Gaziöğlu, Asaf Koçak, Hasan Seçkin, Mehmet Çağçağ, Nuray Çiftçi, İ. Bülent Çelik, Muammer Kotbaş, Sait Munzur, Kamil Yavuz, Ergün Gündüz, Murat Kürüz, Latif Demirci, Kadir Doğruer, Derya Sayın, Ramize Erer, Serdar Çakırer, Mehmet Ali Türkmen, Halil İncesu, Dağıstan Çetinkaya, Hakan Sümer (Balcıoğlu, 1998).

Yıl 2014 ve mizah denildiğinde Twitter, Facebook, Sosyal Paylaşım Sitelerinin, Whatsapp, Viber gibi iletişim kanalları mizaha yeni bir boyut kazandırmıştır. Dünya ile anında iletişime geçebilen, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen komik, ilginç bir durumun görüntüsü ve eklenecek kişi yorumlarıyla iletişim ağı sayesinde tüm dünyaya çok hızlı bir şekilde yayılması mizahın gücünü, etkisini artırmaktadır. (Öztürk, 2015) 2018'de ise mizah Sosyal paylaşım siteleri, dergiler ve gazeteler aracılığıyla halen varlığını devam ettirmektedir.

2.4. Mizah Duygusu

Mizah ile eşdeğer tanımlanması hakkında farklı ifadelerin olduğu mizah duygusunun (sense of humor) da farklı tanımları yapılmaktadır. Başta psikoloji olmak üzere birçok değişik disiplinlerde insanlar, mizah duygusuna değişik anlamlar yüklemişlerdir. İnsanın günlük hayattaki davranışlarının, mizah duygusuna sahip olup olmadığına dair ifadesine yönelik değerlendirme görüşleri yapılmaktadır. Kişinin mizah duygusuna sahip olabileceğini belirten ortak fikirler olsa da her insanın bu duyguyu farklı kademelere taşıdığı düşünülebilir ve bu sebeple mizah duygusunun tanımı, herkesçe farklılık arz edebilir. Eysenck (1972), mizah duygusunun, karşımızdaki bireyin

bizim güldüğümüz hususlara gülüyor olmasının, o bireyin kolayca ve fazlaca gülüp eğlenebildiğini ya da o bireyin komik şeyler ifade ederek diğer kişileri oldukça fazla güldürdüğünün kasti için kullanılabileceğini ifade etmiştir. Hehl ve Ruch (1985) ise, mizah duygusunun bu kullanım içeriğini geliştirerek, mizah duygusundaki kişisel farklılıkların; kişilerin şakaları ve mizahi uyaran ve uyarıcıları anlama kapasiteleri, mizah ve gülme reaksiyonların nitelik ve nicelik olarak ifade etme tarzları, mizahsal yorumlar ve algılamalar ortaya koymadaki yetenekleri, farklı biçimlerdeki şaka, karikatür veya diğer mizahsal öğeleri beğenmeleri, etkili biçimde kendilerini güldüren kaynakları arama dereceleri, fıkra ve komik olaylarla ilgili bellekleri, mizahsal şeyleri bir baş etme düzeneği olarak kullanma temayülleri ile ilişki içerisinde olabileceğini belirtmişlerdir.

Mizah ve mizaha ilişkin tanım ve kuramlarda olduğu gibi mizah duygusunun tanımlanması da karmaşık doğası gereği zordur. Dolayısıyla mizah duygusu farklı şekillerde ele alınmaktadır (Kara, 2014).

Mizah duygusu; bir hastalıkla uğraşırken günlük hayatın baskılarına karşı sorunlarımızla başa çıkmada bir araç olarak kullanılabilir ve hayata bakış açımızı değiştirerek hayat kalitemizi olumlu etkileyebilir. Mizah, duygularımızı anlamak ve zor durumda onlarla baş etmek için kullanılabilecek çok basit bir yöntemdir. Mizahın sonuçlarından birisi de gülmedir diyebiliriz. Karikatürler, fıkralar, kitaplar, mimikler mizah aracı olarak kullanılabilir. Lakin kişi için komik ya da gülünç olan şeyler oldukça bireye özgüdür. Bir kişi için komik olan şey başkası için komik olmayabilir (Astend ve Isola, 2001).

Mizah gibi mizah duygusunun da psikologlar tarafından icat edilmiş bir kavram olmayıp anlamının binlerce sene içinde halk tarafından eğlence, kahkaha, neşeli olma vb. gibi kavramlarla ilgili her türlü genel eğilimi ifade edecek şekilde belirlenmiş olması araştırmacıların işini bir hayli zorlaştırmaktadır (Martin, 2004). Alanyazında mizah duygusunun mizah üretmeyi, mizahı takdir etmeyi ve mizaha cevap vermeyi kapsadığına ilişkin genel bir düşünce vardır (Bariaud, 1989; Lefcourt & Martin, 1986; Martin, 1989; McGhee, 1979, 1980; Pien & Rothbart, 1980; Robinson, 1991).

Mizah duygusu, mizahın oluşumunu, idrak edilmesini, beğenilmesini ve toplumsal amaçlara ulaşılacak maksadıyla araç olarak kullanılmaktadır (Thorson ve

Powell, 1991, 1993, 1994, Akt. Recepoğlu, 2011). Bundan da anlaşılacağı gibi mizah davranış olarak kendini gösterirken mizah duygusunun daha çok bireysel farklılık ve özelliklere dayana psikolojik bir kavram olduğunu görmekteyiz. Başka bir ifadeyle mizah duygusu bireye özel ve bireyseldir.

Mizah duygusu kavramı, psikoloji alanındaki araştırmacılar tarafından genellikle insanların hangi sıklıkla mizahla meşgul oldukları, eğlenceli buldukları durumlar, kullandıkları mizah tarzları gibi özellikler bakımından birbirlerinden farklılaştıklarını belirtmek amacıyla kullanıldığı gibi, bireysel farklılık boyutlarını belirtmek maksadıyla da kullanılmaktadır (Ruch, 1998).

2.5. Mizah Tarzları

Mizah her ne kadar insan doğasında olumlu bir kavram gibi anlaşılrsa da kimi noktalarda bireyi incitici ve bireye zarar verici bir durum olarak da karşımıza çıkmaktadır. Farklı bireylerin farklı kişilik özellikleri olduğu gibi farklı miktar ve tarzlarda mizah anlayışına sahip olduklarını da söylemek mümkündür (Markey, Suzuki ve Marino, 2014). Bazı bireyler mizahı kişilerarası iletişimi kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanırken kimi bireylerin mizah anlayışından yoksun oldukları ya da mizahı etkili bir şekilde kullanamadığı görülmektedir (Hay, 2000; Martin ve Kuiper, 1999).

Martin ve arkadaşları (2003), mizahı çok kapsamlı bir konsept olarak ele alınması ve olumlu ve olumsuz taraflarının olduğunu öne sürmüşlerdir. Mizah veya mizah duygusunu açıklamaya çalışan birçok teori, uyumlu ve uyumsuz mizah olarak iki temel başlıkta toplanır (Martin ve diğ., 2003). Mizah tek boyutlu ve her durumda geçerli bir kişilik özelliği değildir. Mizah çok kapsamlı bir kişilik unsuru olduğu konusunda değerlendirmede bulunmuşlardır (Martin ve diğ., 2003).

Uyumlu ve uyumsuz mizah olarak iki temel başlıkta toplanan mizah tarzları kendi içerisinde de farklılaşmaktadır. Bunlardan “kendini geliştirici mizah” ve “katılımcı mizah” olarak adlandırılan tarzlar uyumlu mizah tarzlarını oluştururken; “saldırgan mizah” ve “kendini yıkıcı mizah” uyumsuz mizah tarzlarını oluşturmaktadır.

2.5.1. Kendini geliştirici mizah (Self enhancing humor)

Uyumlu iki mizah tarzından birisi olan kendini geliştirici mizah, mizahın bireysel taraflarını kapsamaktadır ve kişinin, aynı zamanda farklı kişilerin gereksinimlerini de dikkate alarak, stresle baş etmede, problemlere bakış açısını değiştirme konusunda ve olumsuz duyguların hafifletmede kullanıldığı mizah çeşidini ifade etmiştir. Bu kullanım şeklinin, mizahın kişi tarafından bireysel olarak algılanması yeterlidir. Bu algı ve gülme eyleminin başkalarıyla paylaşılma zorunluluğu yoktur. Mizah türünün bu şekliyle kullanımı, yaşantı karşısında genel anlamda mizahsal bir pencereye sahip olmayı, yaşantı karşısında uyumsuzlukları ve eğlenme eğilimini, stres ve negatif durumlar karşısında bile mizahsal bakış açısını korumayı ihtiva eder (Kuiper, Martin ve Olinger, 1993).

Kendini geliştirici mizah anlayışı; bir bakıma hayata espirili bir açıdan bakışı, yaşantının anlaşmazlıkları tarafından oldukça sık eğlendirilme eğilimini, sıkıntılı ve stresli anında dahi gülünç bir bakış açısını muhafaza etmeyi içeren, bireyin belleğinde meydana gelen boyuttur(Hampes, 2006). Bu mizahsal tarzı kullanan bireyler, mizahı yalnızca mizahi bakış açılarını sürdürmek için değil, aynı zamanda başka kişiler olmadığı vakitlerde ve hatta hayatın güçlüklerine, stres ve uyumsuzluklara karşı bir baş etme vasıtası olarak kullanma meylindeyler. Bu mizah tarzına sahip kişiler, stresle baş etmede sorunlara yönelik perspektiflerini değiştirebilir yahut olumsuz hisleri hafifletebilirler (Martin, 2007).

Kendini geliştirici mizah tarzı, Freud'un (1905) mizah tanımında da bahsedilen, kişinin kendi kusur ve zayıflıklarına gülebilmesi ayrıca stresle baş edebilmesi unsurlarıyla ilişkilidir (Akdur, 2014). Bu, kişice idrak edilen, başkalarıyla da paylaşımı zorunlu olmayan ve Freud'un savunma mekanizmalarından biri olarak gördüğü mizah kavramına en yakın mizahi tarzıdır. Kavramsal anlamda mizah tarzıyla baş etme ile alakalıdır (Kuiper, Martin ve Olinger, 1993). Bu, Freud'un kişinin, içinde taşıdığı yeteneği negatif bir durum karşısında reel bakış açısını kaybetmeden negatif duygulardan imtina etmesine yardım eden sağlıklı bir savunma sistemi olduğu yönündeki tanımlamasına en yakın boyuttadır. Mizahi bir perspektifle negatif duyguları yönetme vurgusu incelendiğinde bu tarzın; elem ve tasa gibi negatif duygularla

olumsuz, tecrübeye açıklık, benlik saygısı ve psikolojik iyi oluş durumu ile olumlu yönde bağıntılı olacağı düşünülmektedir (Martin ve diğ., 2003).

Kendini geliştirici mizah; bireyler arası bağlantılara odaklaşmaktan çok zihinseldir. Bu sebeple, katılımcı mizah gibi çevresiyle ilişki kurabilirlik ile sağlam bir bağlantıya sahip değildir. Mizahın bu tarzı daha fazla, depresyon, anksiyete, daha kapsamsal olarak nevrozizm gibi negatif duyguyla olumsuz yönde; deneyime açıklık, öz saygıyla ve subjektifiyi oluşla olumlu yönde bağlantılıdır (İlhan, 2005).

2.5.2. Katılımcı mizah (Affiliative humor)

Uyumlu mizah kategorisi içerisinde değerlendirilebilecek ikinci mizah türü katılımcı mizahtır (affiliative humor). Bu mizah anlayışı, başka kişileri neşelendirmek ve rahatlatmak amacıyla mizah (şaka yapma, fıkra anlatma, komik şeyler söyleme, zeki latifeler gibi) kullanma yeteneğini içermesi ve kişiler arası gerçekleşen ahenkli bir mizah türüdür (Hampes, 2006; Kazarian ve Martin, 2004).

Katılımcı mizah kişinin kendine ve başkalarına yönelik kötülük beslemeyen, kişiler arası bağıntıları geliştirmek için mizahın hoşgörü vasıtası olarak kullanıldığı bir stildir (Kazarian ve Martin, 2004). Katılımcı mizah, keyif, öz saygı, içtenlik, hoşnut eden ilişki ve olumlu duyguların hakimliği gibi ruh durumuyla pozitif yönde bağlantılıdır (Martin ve ark., 2004). Aynı zamanda katılımcı mizah, kendini gerçekleştirmekle, psikolojik iyi olmayla da pozitif yönde ilişkilidir, fakat katılımcı mizah depresyon ve asabiyetlilik haliyle negatif yönde ilişkilidir (Erickson ve Feildstein, 2007).

Katılımcı mizah, kişilerarası etkileşimi kolaylaştırır ve olumlu bir ortam yaratır. Ayrıca insanları bir araya getirmenin iyi bir yoludur (Romero ve Cruthirds, 2006). Katılımcı mizah, mizahın kişice kendine ve de başkalarına saygılı bir şekilde bireyler arası ilişki ve etkileşimi geliştirici yönde kullanılmasını belirtir. Bu tarzı sıkı kullanan kişiler, neşeli şeyler söyleme, başkalarını eğlendirme sebebiyle şakalar yapma, ilişkileri kolaylaştırma ve bireylerin arasındaki gerilimi hafifletme meylinde dirler (Martin ve diğeleri, 2003; Akt: Yerlikaya, 2007). Bu bağlamda *Katılımcı Mizah Tarzı*, kendini gerçekleştirmiş insan özellikleri arasında yer almaktadır (Yılmaz, 2011; Kara, 2014).

Bu temel olarak; agrasif olmayan, toleranslı, kişiyi ve başkalarını onaylayan ve olabilirlik, bireyler arasındaki albeniliği ve bağlulaşımı geliştirici tarz mizahtır.

Katılımcı mizahın dışa dönük, keyifli, benlik saygısı çok olmakla, ilişki kanaatiyle ve ekseriyetle pozitif duygularla bağlantılı olması beklenmektedir.

Bu tarz mizah, kullanıldığı ortamda insanların kaynaşmasını, rahatlamasını, birbirlerini daha iyi anlayarak kenetlenmelerini, varsa aralarındaki gerilimleri gidermelerini ve ortamın yumuşamasını ve olumlu havaya kavuşmasını sağlamaktadır (Li-Hsing, Ya-Ping, Hung-Chen ve Hsueh-Chih, 2012). Bu mizah tarzının yaygın bir şekilde kullanıldığı örgütlerde, çalışma ortamının olumlu ve yapıcı olduğu görülmektedir. Bu durum, iş tatminine ve verimliliğe de olumlu etki etmektedir (Özer, 2014).

Katılımcı mizah, kişi tarafından kendine ve başkalarına saygılı bir şekilde bireyler arası etkileşimlerin geliştirici bir şekilde kullanılmasını tabir eden bir mizah türüdür. Mizahın içsel veya bireysel yönlerini kapsayan kendini geliştirici mizah; kişilerin hem kendi hem de başkalarının ihtiyaçlarını dikkate alarak, gerginlikle başa çıkmada, etkili izlemler geliştirebilmek için gayret sarf etmelerini ifade eder. Bu mizah türü, kendini gerçekleştirme ve psikolojik iyi olma haliyle de olumlu yönde ilişkiye sahiptir. Bunun yanında katılımcı mizah ruhsal çöküntü ve sinirlilik durumlarıyla da olumsuz yönde bağlantılıdır (Martin, 2001).

Katılımcı mizah, neşe, öz saygı, samimiyet ve tatmin edici ilişki gibi ruh halleriyle pozitif yönde ilişkilidir (Martin ve diğ. 2003). Katılımcı mizah, kişilerarası etkileşimi kolaylaştırır ve olumlu bir ortam yaratır.

2.5.3. Saldırgan mizah(Aggressive humor)

Mizahın kişi tarafından kendi kudreti ve haz duyguları için kişisel ihtiyaçlarını karşılamak meramıyla başkaları hakkında münasip olmayan bir biçimde kullanılması (Yerlikaya, 2003).

Uyumsuz mizah tarzlarından ilki olan saldırgan mizah (aggressive humor); bireyin bir tek kendi üstünlük ve hoşlanma duygusu ile alakalı olarak kendi gereksinimlerini karşılamak vasıtasıyla mizahı başkaları hakkında toplumsal olarak uygun olmayan bir biçimde kullanmasıdır. Zillman'a göre (1983) bu nitelik mizahın aşağılama, küçümseme, alay etme, kınama veya küçük düşürme amacı ile kullanılmasını ihtiva eder (Akt, Martin ve ark., 2003). Mizahın, küçük düşürme

tehdidiyle ötekilerin davranışlarını kendi meramına uygun surette yönetmek amacıyla kullanılması bir başka özelliğidir bu mizah tarzının (Janes ve Olson, 2000). Bu mizah türü; bireyler arası bağa zarar verici sağlıksız ve uyumsuz bir mizah tarzıdır. Mizah çok fazla boyutta sosyal teması da basite indirger. Tehlike arz eden konuşmaların yol açabileceği saldırgan davranışları ortadan kaldırır (Kuiper ve Martin, 1993).

Bu mizah tarzını kullanan kişiler genel anlamda mizahı, diğerleri üzerindeki gizil güçlerin negatif tesirlerini dikkate almadan kullanırlar ve bireyin kendini ifade etmekte alamadığı, başka bireyleri rencide edecek ya da kendisinden uzaklaştıracak, mizahi ifadeleri kullanmaktadırlar. Bu mizah tarzı saldırganlık, kadıngınlık ve düşmanlıkla olumlu bir şekilde; ilişki doyumu, vicdanlılık ve memnuniyet arasında olumsuz bir şekilde ilişki olması gözlemlenmektedir (Yerlikaya, 2009).

Saldırgan mizahı kullanan kişiler, genellikle insanları alaya alarak işletmeyi amaçlarlar (Janes ve Olsen, 2000:Akt. Romero ve Cruthirds, 2006). Saldırgan mizah aldatmak, küçümsemek ve diğerlerini aşağılama duygusuna sebep olma için kullanılabilir (Zillman, 1983: Akt. Romero ve Cruthirds, 2006). Saldırgan mizah, alay amaçlı kullanıldığında ilişkileri zayıflatacaktır. Bu tür saldırgan mizahın gereksiz rekabete sebep olduğu sonucuna varılmıştır (Romero ve Cruthirds, 2006).

2.5.4. Kendini yıkıcı mizah (Self-defeating humor)

Mizahın birey tarafından diğerlerini güldürmek amacıyla daima bireyin kendisini mizahi bir yolla kesmek ve yermektir (Yerlikaya, 2003).

Kendini yıkıcı mizaha ehil olan kişiler, kederli bile olsalar kendisine ait hislerini kabul etmeyip, mesutmuş gibi hareket edebilirler. Bu mizah tarzı benlik algısı düşük, kendini kabulü zedeleyen, kendi benliğini red eden ve toplumsal kabul görmek isteyen, bireyler arası münasebeti köstekleyici özelliği olan, sağlıksız, eğreti bir mizah türüdür (Kuiper ve Martin, 1993).

Bu mizah tarzına sahip bireylerde; kendilerini sevdirmenin, başka kişilerin gözünde değerli olmanın tasdik edilmenin maksatlarından birinin de kendi özünü kötüleyecek şeyleri ifade etmek ya da yapmak olduğuyla ilgili bir düşünceye sahiptirler. Bu mizah tarzı bireysel iyi olmayı, düşük benlik algısını besleyen, kendini kabulü zedeleyen sağlıksız, eğreti bir mizah tarzıdır (Martin, Puhlik Doris ve diğ. 2003). Düşük

benlik algısı ve öz güveni düşük olan kişilerin bu mizah tarzını kullandıkları söylenebilir. Bu kişinin kendisini fazla dozda kınadığı mizah tarzını, tasdik edilmenin veya şahsını sevdirmenin bir yolu olarak şahsı hakkında gülünç ifade ederek ya da ifa ederek başka kişileri eğlendirmeye çalışmasını, başka bireylerin mizahına maskara olmayı kabul etmesini, önemsiz kılındığında ya da kendisiyle alay edildiğinde bile başkalarıyla birlikte gülmesini içermektedir (Yerlikaya, 2009; Güngör ve İlhan, 2008; Atılğan, 2009; Erözkan, 2009; Altinkurt ve Yılmaz, 2011; Yılmaz, 2011).

Günlük yaşantımızda mizah kullanımındaki kişiler arası farklılığı dengede tutan bir karakter özelliğine sahip olan bu tarz, uyumlu mizah ve uyumsuz mizah tarzı arasında yapılan farkın bir ikileşim olmaktan çok derece problemi olduğunu göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Uyumlu mizah tarzlarından katılımcı mizah, belirli ölçüde bireyin etrafındakilerle ilgili espiriler yapmasını veya onları tiye almasını içerebilir. Aynı şekilde kendini geliştirici mizah da bazı zamanlarda başkalarına karşın yaşanan faikiyet duygularına dayanmaktadır. Bireyin kendisini beğenmemesini ihtiva eden kendini yıkıcı mizah ise, bireyin kendisiyle dalga geçmesi veya çok da ciddiye almaması gibi hususiyetleri ihtiva ettiği için bir nevi kendini geliştirici mizah veya katılımcı mizah ile ilişki içinde olabileceği düşünülmektedir. Özetle model içerisinde tanıma konu olan mizah tarzlarının bir noktaya kadar birbirleri ile ilişki içerisinde olmasının beklenebilir olduğu düşünülmektedir. Kişilerin bu mizah tarzlarına belirli ölçüde sahip oldukları ve bu mizah tarzları kişiye has kombine ettiği veya hangisinin diğerine göre daha dominant olduğu, o bireyin gündelik hayatında mizah kullanımındaki kişisel farklılıkları üzerinden oluşturduğu düşünülmektedir.(Yerlikaya, 2009).

2.6.Mizah Kuramları

2.6.1. Üstünlük kuramı

Üstünlük teorisi, bireyin, kendisini diğerlerinden daha iyi hissetme ihtiyacına odaklanır. Bire bir diyaloglarda, kişi diğerine zarar verecek şekilde şaka yapar veya gülerse bunun sonucunda kendini üstün hisseder. Dolayısıyla, üstünlük kuramında mizah, bireyin kendisi veya karşısındakinin hata ve aptallıklarını küçümsemeyi temel alan bir üstünlük duygusu sonucu oluşur (Fidanoğlu, 2006).

En eski mizah kuramcılarında birisi Platon'dur. Platon'a göre bir bireyi komik yapan şey bireyin kendisini olduğundan daha zengin, daha beğenilen, daha faziletli veya daha zeki olduğunu zannetmesidir. Kahkahanın, küçümsemenin bir çeşidi olduğu mevzusunda Platon gibi düşünen Aristoteles ise komik olanın özü, soylu biri olmadığı kusuruna dayanır (Sanders, 2001). Bergson'a (1997) göre, gülme açığa vurulmayan bir utandırma amacıyla birlikte dıştan bir düzeltme amacı taşır. Komedi, bireyler zatlarına gülünmesinden haz etmediklerinden dolayı, bireyi cemiyet isteklerine yakıştır davranmaya itecek toplumsal bir aranjör olması konusunda fonksiyona sahip olmasını sağlar. İnsanları güldüren şeyler, başkalarının kusurlarının ahlaki olmamaları değil, topluma aykırı olmalarıdır (Bergson, 1997). Mizah bazen düşmanlık, saldırganlık veya seksüel güdülerini sosyal olarak kabul edilebilir bir şekilde ortaya koymanın bir aracı olarak görülebilir (Bergson, 1997).

Üstünlük teorisine göre; bir başkasının yaşadığı olumsuz bir durumun komik olarak algılanmasının, başına olumsuz bir şey gelmiş olan şahıstan kendimizi üstün görmemize dayanmış olduğunu ifade eder (Çimen, 2011). Kişinin kendisini mükemmel görerek diğer insanların üzerinde üstünlük kurabileceği algısını oluşturmaktadır (Avşar, 2008). Hobbes'in üstünlük kuramı ile ilgili yaptığı tanım klasik bir tanım olarak kabul edilmiştir ve tanımına göre üstünlük kuramı, başka bir kişide yanlış bir şey görülmesi sonucu gören kişinin o kişiden kendisini daha üstün gördüğü biçiminde tanımlanmaktadır. Üstünlük teoremi kapsamlı bir mizah teorisi değildir, buna rağmen birçok mizahî durumu açıklayabilmek için bu teoreminden faydalanılmaktadır (Morreall, 1997).

Çiçero (1841) uyuşmazlık ve üstünlük yaklaşımlarının bileşiminden ortaya çıkan bir kuramdan söz etmiştir. İnsanın beklentileri kendi hatasından dolayı hayal kırıklığıyla sonuçlandığında, insan düştüğü duruma ve kendi hatasına gülmektedir. Çiçero'ya göre insan kendisini küçük görmekte ve engellenen beklentilerinin sonuçlarına gülmektedir (akt. Eastman, 1972).

Üstünlük kuramının temelinde rakibi devre dışı bırakmaktan duyulan hazzın, başka birini dezavantajlı duruma getirmenin vermiş olduğu haz, diğer pozisyondaki kişinin düşmüş olduğu kötü durumdan dolayı duyulan mutluluk, başka kişilerin talihsiz durumlarından ve acılarından alınan haz ile bedendeki bozukluğun kendi bedeninde

olmamasından duyulan memnuniyetle mantıksız hareket ve eylemlere gülme yer almaktadır (Eker, 2009).

Başkalarıyla eğlenmek için mizahı kullanmak üstünlük teorisine bir örnektir. Bilim adamları mizahın büyük kısmının kökeninin saldırganlık olarak görüldüğünü belirtmişlerdir fakat Gruner mizahı şakayı yapanın ya da güldürenin kazandığı şaka yollu bir yarışma olarak görür (Banas Dunbar, Rodriguez, Shr-Jie Liu, 2011).

Gülmenin, başka bireyler veya vaziyetler mukabilinde yaşanan zafer duygusundaki kökleri, üstünlük kuramlarının esasını meydana getirmektedir (Yerlikaya, 2003). Üstünlük kuramına göre gülme, başka bireyler üzerindeki üstün olma duygularımızın bir ifadesidir. Üstünlük kuramı, gülmeyle ilgili duygular üzerinde yoğunlaşmaktadır (Vural, 2004). Mutluluk, bireyin kendini diğer insanlarla aptallık, çirkinlik, talihsizlik veya zayıflık açılarından kıyaslandığında tehlikeye girer. Üstünlük kuramının unsuruna göre, başkalarının aptalca tutumlarına gülme, alay etme ve yaptıklarını taklit etme tutumu mizahsal tutumların merkezinde yer almaktadır (Eroğlu, 2003).

Özet olarak, üstünlük kuramı, insanların zatlarını bazı zamanlarda başkalarına bakarak değişik yönlerde şanslı ve üstün olduklarını düşünerek rahatladıkları görüşüne dayanır.

2.6.2. Uyuşmazlık kuramı

18. yüzyılda, mizah ve gülme üzerine mühim izahlar yapmış olan İskoçyalı şair ve filozof beattie (1778) mizahın, birbiri ile ilgisi olmayan düşünceler ya da olayların ilginç ve beklenmeyen bir şekilde bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıktığını belirtmiştir. Beattie'nin uyuşmazlık kuramı üzerinde yapmış olduğu bu açıklama ile kimi araştırmacılar tarafından kuramı ortaya atan birey olarak bilinmesine yol açmıştır (akt. Keith-Spiegel, 1972). Kuramın öncüleri mizah anlayışını, yaratıcılık ve zekâ ile ilişkilendirmektedirler. Kuram mizahı; bilişsel karmaşıklık, belirsizliğe karşı tolerans ve kesinlik ihtiyacı gibi kavramları da içeren bilişsel tarz farklılıkları açısından ele almaktadır (Martin, 1998).

Bu kurama göre öykünün mantıklı gidişindeki ani değişikliğin yarattığı uygunsuzluk gülmeye neden olur. Objeler, bu objelerin özellikleri, vakalar vs. arasında

muayyen kalıpların olmasını beklediğimiz muntazam bir dünyada yaşıyoruz. İşte bu durumlara uymayan bir durum ortaya çıktığında güleriz. Öykü başladığında zihnimiz ve vücudumuz neler olacağıyla ilgili bir öngörüye ve bununla ilgili bir beklentiye sahiptir. Bu beklenti veya sürecin doğal sonucu olarak algılanan durum, geçmiş deneyimlerimiz ve düşünce süreçlerimizle yönlendirilmektedir. Bunların yol açtığı doğal olan bir beklenti birden bire boşa çıkarsa bu uygunsuzluk bizi güldürür (Güler, Güler, 2010).

Üstünlük kuramları mizahta eğlenceye odaklanmışken, uyumsuzluk kuramları bilişsel öğelerine odaklanmıştır. Bu kuram gereğince mizah, insicamsız, bağdaşmayan fikir ya da vaziyetlerin bir araya gelmesinden veya sıra dışı olan fikir veya vaziyetlerin bir arada bulunması ya da sunulmasından doğar (Morreal, 1997).

Uyuşmazlık kuramını ilk ele alan düşünür Aristo'dur, ancak Aristo bu kuramı üstünlük kuramıyla uyuşmadığı için hiç geliştirmeyi düşünmemiştir. Aristo, bir konuşmacının dinleyiciler içerisinde belirli bir umuda sebep olup sonra da onları hiç beklemedikleri bir şeyle vurmanın, o konuşmacıya özgü iyi bir güldürme yeteneği olduğuna dikkati çeker (Morreall, 1997). Ancak Aristoteles bu konu üzerinde çok durmadığı için uyumsuzluk kuramının temsilcilerinin arasında yer almamaktadır. Uyuşmazlık kuramı ile alakalı bilindik en geniş bilgileri Immanuel Kant ve Arthur Schopenhauer vermiştir. Kant'ın (1970) açıklamalarına bakarak, kişinin vaziyet ve hadiselerle ilgili beklentilerinin boşa çıktığını anlayan birey beklenmedik bir duruma girdiğini ve beklediğinin aksine bir netice geliştiğinde ise gülme eyleminin ortaya çıktığı görülmektedir. Başka bir deyişle, gülme eylemi bireyin umut ettikleriyle var olan durum arasındaki ayrımlar sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Kişi sonuç olarak bu farklılıktan haz ve memnuniyet duyduğu için gülme eylemi gerçekleşmektedir (Martin, 1998).

Schopenhauer (1819) ise gülmenin nedenini, birbirleri arasında ilişki içinde olduğu düşünülen obje ve konseptler arasındaki anlaşmazlığın ansızın fark edilmesi olarak açıklamıştır. Kant ve Schopenhauer'ın fikirleri arasında birtakım ayrımlar bulunmaktadır. Kant'a göre gülmenin bireylerin önemli bir beklentisinin birden bire anlam ifade etmemesinden kaynaklanan şefkat ve sevgi olarak belirtirken, Schopenhauer gülmenin sebebini, bir kavram ve belirli bir ilişkide düşünülen asıl nesnelere arasındaki anlaşmazlıkların birden bire, yalın bir şekilde algılanması

gerektiğini ve gülmenin kendisinin de sadece bu uyumsuzluğun bir ifadesi olduğunu öne sürmüştür (akt. Morreal, 1997).

Cicero (1881) ise mizahı uyumsuzluk ve üstünlük yaklaşımlarını bir arada ele alarak açıklamıştır. Bireyler beklentilerinin kendi yaptıkları bir yanlış sonrasında düş kırıklığıyla neticelendiğinde, kendini küçük görme ve kendi hatalarının, beklentilerinin engellenmiş olmasına gülmeleri olarak belirtmiştir (akt. Eastman, 1972).

Kant'a (1970) göre gülme birden bire boşa çıkan bir bekleyiş sonucunda ortaya çıkarken, Schopenhauer'a göre algı ve mütalaa arasındaki anlaşmazlık ve algının tasa üzerinde doğruluğunun ayırımına varılması mizahi hazza sebep olmaktadır. (Kant 1790'dan aktaran Keith-Spiegel, 1972). Uyumsuzluk kuramcılarını mizahı farklı şekilde açıklamışlardır. Mizah yaratıcı bir faaliyettir (Koester 1964'ten aktaran: Martin, 1998), karşıtlıkların olduğu her yerde komik, mizah vardır (Kierkegaard, 2005) ve insanlar hayal kırıklıklarının kendi hatalarından kaynaklanması durumunda kendilerine ve kendi hatalarına gülerler (Eastman 1972'den aktaran: Yerlikaya, 2009). Tüm bu uyumsuzluk kuramlarının ortak noktası mizah ve gülmenin ahenksizliğe karşıt verilen bilişsel bir reaksiyon olduğu ve birbiriyle uyuşmayan farklı düşünce ve durumların bir araya gelmesinden kaynaklandığı düşüncesidir.

Uyuşmazlık kuramına ilişkin yapılan önemli bir eleştiri, kuramın mevcut gülme durumlarını açıklayacak kapsamda olmamasıdır. Sadece mizahî gülme hallerini ele aldığımızda kuramın iyi işleyeceği, ancak uyumsuzluğu içermeyen birçok mizahî olmayan gülme hallerinin mevcut olduğu belirtilmiştir”(Morreal,1997).

Uyumsuzluk kuramının sınırlılıklarını fark eden ilk kuramcı James Beattie'dir. Beattie ancak birtakım gülme vaziyetlerinin uyumsuzluktan faydalanarak açıklık getirilebileceğini belirtmiştir. Beattie gülmeyi 'duygusal gülme' ve 'hayvansal gülme' olarak ikiye ayırır. Duygusal gülmeyi her zaman zihne sunulmuş olan belirli obje veya tasarıların sonucunda heyecan yaratan duygudan veya doyumdan doğduğunu belirtmiştir. Mizahsal gülüşün nedeni karışık bir obje ya da bütün içindeki birleşmiş olan ve aklında bunu farketmediği iki ya da daha fazla uygunsuz ya da bağdaşmaz kısımlar veya koşullar olduğu söylenebilir (Morreal, 1997: 28-29).

Hazlitt, gülünebilir olanın öz itibarıyla aykırı yani uyuşmak olduğunu belirtirken; Kant gülmenin gergin bir bekleyişten sonra gelen ani bir hiçlikten sirayet

eden etki olduğunu ifade etmiştir (Pavlus, 2003). Bu kurama yapılan en önemli eleştiri tüm gülme eylemlerini açıklayabilecek kapsama sahip olmamasıdır. Yapılan tenkitlerle birlikte gülme eyleminin bağlamı göz önünde bulundurulduğunda kuramın işlerliğinin olduğu, fakat uyumsuzluk bağlamı içermeyen birçok gülme durumunun da olduğu ifade edilmiştir (Morreal, 1997).

Uyuşmazlık kuramı, her şeyden önce metinden uzaklaşma, bir bakıma konu dışına çıkma ve zihnimizin bilişsel yapısıyla ilgilidir. Bu kuram doğruluğunu onayladığımız rastgele bir durumun, kelimenin, hareketin beklenmeyen bir şekilde dışına çıkılmasıyla ilgilidir. Uyuşmazlık kuramına bakılarak, rastgele bir gülmece metninde hadiselerin akışında, dinleyici veya okuyucuda, hadiselerin nasıl biteceğine ait bir umma söz konusudur. Hadiseler düşünülenin aksine ilerlediği vakit, bireyler bir nevi şoka uğrarlar. İstenilenin zıttı bulunduğu, o netice bireylerin gülmesine sebep olur (Özünü,1999).

Uyuşmazlık kuramında, gülmenin gerçekleşebilmesi için bazı koşullar öne sürülmüştür. Bunlardan birisi; iki veya daha fazla insicamsız, uymayan, tutarsız, sıra dışı kesim ya da şartın komplike bir nesne veya durumların toplanmasıyla oluşmuş gibi algılanılması veya da bilincin onları kendine has bir biçimde, bir çeşit müteakbil ilişki içinde görmesidir. Diğer mühim şart ise diğer kuramlarda üzerinde pek durulmayan sürpriz unsurudur (Usta, 2009).

Uyuşmazlık kuramı mizahsal durumlarda rahatlıkla söz konusudur ancak, mizahi olmayan birçok durumda söz konusu olmamaktadır. Bu yüzden uyumsuzluk kuramı genel bir gülme kuramı olarak kabul edilmemektedir (Morreal, 1997).

2.6.3.Rahatlama kuramı

Rahatlama kuramı gülmenin fiziksel biçimi ve bunun biyolojik işlevi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kişinin gülme öncesinde birikmiş olan sinirsel enerjisinin açığa çıkması gülmeye rahatlamak olarak kabul edilmektedir. Fakat Spencer'a göre gülme duygusal enerjinin alelade rahatlama metodlarından değişikidir. Spencer, gülme sonucunda ortaya çıkan beden devinimlerinden hiçbir dayanağı olmadığı maksadıyla gülmenin sadece 43 sinirsel enerjiyi deşarj ettiğini belirtmiştir (Spencer, 1989'dan aktaran: Morreal, 1997). Freud'a göre 'şakalar', 'gülünç haller ve 'mizah'ın her üçü de

belirli psilolojik bir vaziyette sarfetmek için ayrılmış fakat lüzumsuz hale gelmiş olan ruhsal enerjinin gülme reaksiyonu aracılığıyla sarfetmesini içermektedir (Freud, 1995).

Şakalar, bilinçaltında hapsedilmiş cinsellik ve saldırganlık içgüdülerinin kılık değiştirmiş şeklidir. Espiriler, süperegoyu aldaticı bir işlev görerek duygu ve düşüncelerimizin bastırılmadan açığa çıkarılmasına olanak sağlar. Olağan durumlarda bu materyali durdurmak için kullanılacak olan psikolojik enerjiye, şakanın sonucu olarak lazım görülmemekte ve gereksinim fazlası bu enerji kahkaha vasıtasıyla boşaltılmaktadır. Espirilerde ortaya çıkan şey eleştiriler tarafından yasaklanmış olanı gerçekleştirmekten doğan doyumdur (Ferud, 1905). Freud, gülünç durumlarda yaşanan hazzı uyuşmazlık ve üstünlük kuramcılarında daha farklı bir tarzda savunmaktadır. Freud'a (1998) göre komiklik, başkalarında ve kendimizde var olan çocuksu gülme davranışlarıdır. Gülünç durumlarda alınan zevk duygusu, olaylara vakıf olabilmek için hareketlendirdiğimiz psişik enerji miktarı ve olayları seyrederken harcanan psişik enerji miktarı arasındaki fark nedeniyle ortaya çıkan enerjinin boşaltılmasından kaynaklanmaktadır (Freud, 1905).

Rahatlama kuramını ilk açıklayan Descartes (1649) olmuştur. Descartes gülmeyi, "Bir kötülüğe karşı kayıtsız olduğumuzda ya da o kötülükten bizi kötü bir sonuç beklemediğini anladığımızda ortaya çıkan mutluluk" olarak belirtmektedir. Aniden gelişen bir nesneden meydana gelen şaşkınlıkta gülme rol oynayabilir. Gülme acı veren ve korkulu bir durumun ortadan kalkmasının ifadesidir. Aniden eğlenceli bir duygu durumuna girmenin, bir huzursuzluktan kurtulmanın, neticesinde gülme meydana gelir. Gülmenin gerçekleşmesi; birden bire, yerinde ve haz veren hislerin olağan fikir yöntemini kesmesidir. Bu vaziyette gülme gerçekleşerek denetim altında tutulan mülahazada ve ona sıkıntı veren durumlarda kurtularak rahatlama söz konusudur (Türkmen, 1996).

Rahatlama kuramı kapsamında gülmeyi ele alan John Dewey, gülmeyi "sinirlerin birden bire boşalması" olarak açıklamıştır. John Dewey'e bakarak gülme, tüm nefes alma ve sesle ilgili organlarda ortaya çıkar (Morreall, 1997).

Gregory, gülmeye sebep olan bütün vaziyetlerin rahatlamaya neden olduğu görüşündedir. O, insanların bir mücadeleden galip çıkmaları, sosyal sınırlamalardan kurtulmaları, bir gerilimi ortadan kaldırmaları gibi durumlarda rahatladıklarını düşünür.

Kısaca Gregory, gülmeyi sıkıntılı bir durumun ortadan kalkması şeklinde algılamaktadır (Türkmen, 1996).

Mc. Dougall gülmeyi, “insan ırkında duygudaşlığa karşı bir panzehir” olarak tanımlamakta ve “başka bireyleri noksanlıklarının sıkıntılı tesirine karşı kalkan oluşturan korumacı bir reaksiyon sonucu doğmuş olduğunu” belirtmektedir. Ona göre gülmenin esas nedeni; zevk almak değil, başkalarının sıkıntılarına şahit olup onların zararsız olduklarını bilmekten duyulan rahattır (Koestler, 1997).

Mizah elverişli koşullarda ve tarzda kullanıldığında sihirli bir değnek gibidir. Çoğu zaman ortama dokunmasıyla huzursuzluğun azaldığı görülmektedir. Bu anlamda, mizahın; stres veya hissi gerginlik yaşatan durumlarda platformdaki önsezi engelini azaltan bir vasıta olarak fonksiyon görevini görmektedir. “Gülmek en iyi ilaçtır”, mizahın sonucundaki kazanımı en iyi bir şekilde ifade ettiği sözdür. Yine çok bilinen “Gülümse kaderine”, “Gül güneşler doğsun haydi, bir şans tanı bugün kendine”, “Gülümse, hadi gülümse, bulutlar gitsin” gibi bazı şarkı sözleri de yaşanan zorluklarla baş etmede yaşananlara gülümseme ve mizahla bakmayı gösterir. Mizah ve gülmenin literatürde değinilen fizyolojik, sosyal ve psikolojik pek çok yararı bulunmaktadır (Öz ve Hiçdurmaz, 2010).

Rahatlama kuramcıları, stresten ve sıkıntıdan kurtulma, rahatlama üzerine odaklanmışlardır. Mizahın rahatlama ve vücuttaki gerginliğin azaltılmasına katkıda bulunduğu bu kuramcılar tarafından önemle vurgulanmaktadır. Her ne kadar rahatlama mizahın temelinde görmeseler de tüm kuramlar mizahı açıklarken bu kavramdan söz etmişlerdir.

2.6.4. Psikoanalitik kuram

Psikoloji biliminin kurucusu olarak kabul edilen ve Sigmund Freud tarafından 20. yy.’ın ilk yarısında ortaya atılan espriler ve bilinçaltı ilişkiler adlı çalışmasında mizahtan bahsedilmiştir. Bu çalışmaya göre; yapılan bir şaka ya da espri, bizde bastırılmış cinsel ya da saldırgan bir ruh halinden doğan gerginliği ortadan kaldırdığı zaman bu rahatlama yol açan şaka ya da nükteli ifadelerin gülmeye yol açtığını ifade eder. Mizah, her bireyin içinde bulunan biyolojik temelli güdüler için toplumsal olarak kabul edilebilir güvenli çıkış noktası sunmaktadır. Pek çok şakaların saldırgan ya da

cinsel içerikli olmasının sebebi budur (Çimen, 2011). Freud'a göre mizah bastırılmış; cinsel ve agrasif uyaranların, anlatımlarının toplumsal olarak meydana gelmesine müsaade ettiğini savunmaktadır. Diğer bir ifadeyle gülmece gizlemenin dışarı vurulmuş halidir. Freud'a göre; bireyler ruhsal enerjilerini (seksüel ve saldırgan duygularını) bastırmak için kullanmaktadırlar; fakat bireyler mizahı kullanarak mizahi duygularını baskılamak yerine açığa vururlar (Yardımcı, 2010).

Rüyalar ve şakalar arasındaki bilinçdışı ilişkiyi inceleyen Freud, çıkarımlarını baz alarak psikoanalitik teoriyi oluşturmuştur. Temel çıkarımı da şu olmuştur. Rüya da, şaka da açık ifade edemediklerimizi, dolaylı yollarla anlatma özelliğine sahiptir. Freud, iki tür şaka tanımlamıştır. Saf ve kasıtlı şakalar. Saf şakalarda tesiri bir tebessümken, maksatlı şakalarda büyük kahkahalar oluşmaktadır. Kasıtlı şakalarda üç bireye gereksinim duyulmaktadır; Şakayı gerçekleştiren, saldırının objesi ve o hazzı üreten (İkadin, 1998).

Keith-Spigel (1972); Freud'un, espri, mizah ve komiklik adı altında üç çeşit gülme durumunu ele aldığını belirtir (akt. Roeckelein, 2002). Bu her üç gülme durumunda da kullanıldığı yere fazla gelmeye başlayan ruhsal enerji, gülme şeklinde olarak açığa çıkar (Freud, 2003). Freud esprilerdeki hazzın ket vurmaya yönelik harcamanın tasarrufundan; komiklikteki hazzın düşünceye yönelik harcamanın tasarrufundan ve mizahtaki hazzın da duygulara yönelik harcamanın tasarrufundan ileri geldiğini belirtmiştir.

Kişi açık bir şekilde ifade edemeyeceği dürtüleri mizahi bir yolla ifade etmektedir. Böylelikle kişi huzursuzluk sebebi olan enerjisinden topluluk tarafından kabul edilebilecek bir yöntemle kurtulmuş olur (Oruç, 2006). Temelde üç şeye gülündüğünü düşünen Freud bunların; şakalar, komik durumlar ve mizah olduğunu söyler. Freud'un kuramı sadece mizahsal durumlara ne için gülündüğünün izahı sırasında tutarlı gözükür. Freud, gülünç hazzını yorumlarken üstünlük kuramcılarının ve uyuşmazlık kuramcılarının değişik bir yönde açıklamaktadır. Freud'a göre gülünç hazzını ortaya çıkaran şey, karşıt düşüncelerle arasında salınan ilimiz veya hissettiğimiz üstünlük duyguları değildir. Bir başka kişinin emelini ortaya çıkarmak için sarf edeceği aşağı yukarı enerji miktarıyla kişinin kullandığı enerji miktarı arasında bir nüans olduğunda gülünç ortaya çıkar (Freud, 1998).

Freud (1905), mizah duygusunun şahsi çıkarların aksetmesi olduğunu ve şahısların zararlı gördükleri hayvansı ve cinsel dürtülerini toplumsal onay ihtiva etmesinin etkileşimlerle dönüştürülmesini elde ettiğini öne sürmüştür. Freud'a göre mizah, kabul görmeyen hislerin meydana çıkmasına eşlik eden tasa seviyesinin hafiflemesini sağlamaktadır. Bunun yanında birey için tehdit oluşturan ve mizah yoluyla yasaklanmış dürtüler daha kolay kabul görür şekilde dışa vurulmaktadırlar. Freud, şakaların ifade sebebinin rüyalar gibi bilinç dışı süreçlerle bağlantılı olduğunu, kişilerin açıkça dışsallaştıramadığı düşünceleri dolaylı yollarla dışsallaştırma niteliği taşıdığını belirtmiştir. Sigmund Freud, mizaha dair fikirlerini iki yayın ile ortaya koymuştur. 1905 yılında yayınladığı *Jokes and Their Relation To The Unconscious* (Espriler ve Bilinçdışı ile İlişkileri) adlı kitabında mizaha dair fikirlerini psikanaliz kuramı ile ilişkilendirerek açıklamaya çalışmıştır. Freud bu kitapta gülmeyi, “Espriler, Komik Durumlar ve Mizah” olarak üç başlıkta inceleyerek aralarındaki süreçsel farklılıklar üzerinde durmuştur. Freud, 1928 yılında “Mizah” adlı makalesinde espriler, komik durumlar ve mizahı detaylı bir şekilde aktarmıştır. Hepsinin ortak özelliğinin ise belirli bir ruhsal durumda kullanılmaya bekleyen, ancak psişik enerjinin gülme ile dışarı vurulması olduğunu belirtmiştir (akt. Yerlikya, 2009).

Freud'un psikoanalitik mizah kuramı da tıpkı diğer kuramlar gibi birtakım eleştirilere maruz kalmıştır. Freud'a göre kullanıldığı yere fazla gelmeye başlayan ruhsal enerji, espri, mizah ve komiklik sayesinde gülme şeklini alarak açığa çıkmaktadır. İşte tam da bu noktada Freud'un kuramına eleştiriler başlamaktadır.

Araştırmacılar, Freud'un bahsettiği espri, mizah ve komiklik sayesinde gülme şeklini alarak ortaya çıkan enerjinin ne tür bir enerji olduğunun, bu enerjinin nasıl ölçüleceğinin veya en azından nasıl belirleneceğinin açıklığa kavuşturulamamasından dolayı bu kuramı eleştirmişlerdir (Morreal, 1997).

2.6.5 Fizyolojik kuram

Mizahı biyolojik olarak açıklamaya çalışan bu yaklaşımın savunucuları, gülme ve mizah gizilinin organizmanın sinir sisteminde yer aldığını, içgüdüsel olduğu ve mütabakat sağlamayı kolaylaştırma gibi fonksiyonları olan bir işleyiş olduğunu belirtmektedirler. Başkalarına bakarak mizah, ilk insandan çağdaş insanın doğduğu zamana kadar bireylerle beraber evrimleşen hislerden birisidir ve hatta insanların

yaşamda kalmalarını sağlayan davranışlarla bağlantılıdır. Bu kurama bakarak, gülme ve mizah insan bedenine fayda sağlamaktadır. Kuramın mümessillerinin düşüncelerine bakarak mizah, kan basıncını stabil etmede, kandaki oksijen miktarını artırmada, dolaşımı hızlandırmada, uzuvlara masaj etkisi yaparak sindirimi kolaylaştırmada, bedeni rahatlatma ve sağlıklı hissetme ile bağlantılı olduğu anlaşılan mutluluk hormonunun salgılanmasına yardımcı olmada ve mutluluk hissi uyandırmada etkilidir (Keith-Spiegel, 1972; Nilsen, 1993; akt., İncioğlu, 2003). Mizahın biyolojik bir yapısı olduğunu öne süren bu kuramda, gülme ve mizahın kişi sağlığı için olumlu etkilerinin bulunduğu, hayatta kalmaya ve uyum sağlamaya yardımcı olduğu vurgulanmıştır (Aslan, 2006).

Bu kuram da yine psikoanalitiğin duayenlerinden olan Sigmund Freud tarafından ortaya atılmış ve geliştirilmiştir. Kuramcı; mizahı ele alırken insan psikolojisini mizahla alakalı olarak analiz etmiş, sinirlenme, utanma, ağlama, heyecanlanma gibi olumsuz duyguların bastırılıp gülmenin bir zafer kazanma edasıyla ortaya çıkışını ifade etmiştir. Nitekim bu Freud'un gülme tanımında bile hissedilmektedir. Sepetçi (2010)'nin aktardığına göre Freud'a göre espri, mizah ve komiklik, kullanıldığı yere fazla gelmeye başlayan ruhsal enerjinin gülme şeklini alarak açığa çıkmasını sağlayan yollardır.

Huzursuz edici duyguların serbest bırakılması gülücün ortaya çıkmasında en büyük engeldir. Oysa mizah, ortaya çıkan ve huzursuz eden duygulara karşı, bir zevk alma yoludur. Mizah türleri ise, mizahın lehine tasarruf edilen duyguların doğasına göre (acıma, öfke, duyarlılık vb.) olağanüstü değişkenlik gösterir (Freud, 2003).

2.7.Mizah Türleri

Mizah türlerinin kullanım açısından birbiri ile iç içe girdiği bu yüzden de mizah türlerini kesin ve net çizgilerle birbirinden ayırmanın güç olduğu söylenebilir. Zira günlük yaşamda mizah kullanımında birçok türün bir arada kullanıldığı ve insanların bu kavramları ayrıştırmada ve anlamlandırmada zorlandıkları görülmektedir. Bazen ironiler için espri, muziplikler için şaka gibi kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada da mizah türlerini edebi türler bağlamında ele almak yerine günlük yaşamda kullanılış ve algılanış biçimleri açısından betimlemek ve tanıtmak amaçlanmıştır. Bu bölümde amaç, sunulan bilgilerde net ve kesin çizgilerle mizah

türlerini birbirinden ayırtırmak değil, bu kavramlara yüklenen anlamlar hakkında bilgi sunmaktır.

“Kurki (2000)’ye göre mizah, daima ciddi olmaktan ziyade olayları ve durumları eğlenceli bir yönde görebilme maharetine sahip olup mülâhaza ve kültürel değerleri espiri ve takılmalarla anlatan gülmecelerdir. Mizahla alakalı yapılmış tanımların hemen hepsinde “umulmayan, sürpriz, iştirak, manasızlık, geçimsizlik” gibi kavramlar yer almaktadır. Bunların hepsi bir araya geldiğinde bir şakayı oluşturur ya da mizahi bir yanıtı başlatabilir”(akt. Oruç, 2006).

“Mizah kavramının içinde; güldürmek, eğlendirmek kadar alay etmek, iğnelemek, yermek, bam teline basmak da vardır. Mizah kavramı, yergi ve taşlamayı da içine alan geniş kapsamlı olarak düşünülmemiştir. Bunun için mizah, edebiyatımızın zenginlik derecesini ifade eden, aralarında anlam farkı olmasına rağmen dilimizde geçmişte ve bugün kullanılan: şaka, alay, fıkra, latife, nükte, hiciv kelimeleri mizah kavramının içinde değerlendirilmiştir”(Güvemli, 1955).

“Farklı toplumların ortak olarak güldükleri durumlar ve olaylar varsa da toplumların kendilerine özgü karikatür ve fıkraları incelendiğinde, bu toplumların kendi yaşantılarındaki durum ve olaylara daha çok güldüğü tespit edilmiştir. Bu durumda milletlerin kendi oluşturdukları unsur ve özelliklere gülme ise, bazı mahallî ve millî mizah tiplerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır”(Yücebaş, 2004).

2.7.1. Komedi

Babusci (1989)’ye göre komedi, mutlu sonla biten ve genellikle tiyatro oyunu olan bir edebiyat eseridir, fakat genellikle mizah eserleri olmalarına rağmen içlerindeki mizahın türü ve miktarına göre oldukça çeşitlidirler (akt. Özkan, 2008).

Ediskun (1985)’a göre komedi, topluluğun kusurlarını, gülünç durumlarını ortaya koyan tiyatro yapıtı, oyun, güldürüdür (akt. Özkan, 2008). “Komedi için yaratılış ürünü huyların değil, parazit huyların toplamı denilmiştir. Komedi trajedi gibi, eski Yunan’da bağbozumu tanrısı Dionysos onuruna yapılan din törenlerinden doğmuştur. Komedi alanında en büyükler Fransız Molier, Yunanlı Aristophanes’dir” (Karaalioğlu, 1983).

Mizah çeşitlerinden komedi veya komedyası, olayların ve insanların esprili ve gülünecek yanlarını ortaya koyan tiyatro eseri ve oyunudur. Doğan (1992)'a göre gülünç davranış, hal veya olay, maskaralıktır. Komedi sonu acıklı olan bir türdür. Sonu acıklıdır demek mizahın tam trajedi olacağı anlamında gelmez. En çok toplumun aksayan yönlerini gülme unsurları ile süsleyerek anlatır. En klasik anlatımıyla güldürürken düşündüren komedide gülerken mutlaka altında yatan bir gerçeklik söz konusu olmaktadır.

2.7.2 Latife

“Latife, batının espri kavramını karşılar niteliktedir. Kelimenin kökeni yumuşak, hoştan gelmektedir” (Oruç, 2006). Akalın (1984) ise latifeyi; şaka, güldürü, fıkra olarak ifade etmiştir. Mizah türlerinden latife, yumuşak kökeninden gelen bir kelime olarak batı uygarlığının espri motifidir.

2.7.3. Hiciv

Babusci(1989)'a göre hiciv, bazen sert ve bazen de yumuşak bir şekilde yazılan, ısırtıcı bir dili olan, insanları, fikirleri ve kurumları geliştirmek amacıyla eleştiren bir edebi türdür (akt. Özkan, 2008).

“Suçlama ve küfre dönüştürmeye çok müsait bir yere işlediği nedeniyle müsamaha yönünden en sıkıntılı mizah çeşididir. Belirli bir kişiye, bir olaya, bir sonuca mizahın saldırısı hiciv olarak adlandırılır. Hiciv saldırısı ile özellik kazanır. Toplum onu bu yönü ile özetlemek ister. Hiciv ne kadar küfür ve kabalıktan uzak olursa o kadar kaliteli olur. Osmanlı'da hicvin, genç bir kadının yüzünü kadınartmayacak diye ölçüsü bulunduğu değinen notlar vardır” (Öngören,1983).

Fikirleri yargılama nedeniyle yapılan gülmecelerdendir. İngilizlere göre mizah barındırmayan bir hiciv küfür niteliğindedir. Edebi tarzlardan mahrum kalmış bir hiciv yalnızca kötü bir bireyin sefahate almasıdır (Özcan, 2002). Şahin (2017) Edebî değeri yüksek olan hiciv ve taşlamalarda şairler, ustalıklarını gözler önüne sermek istemiş ve oldukça lezzetli eserler kaleme aldığını belirtmiştir.

Hiciv; ortada olan gerçek, ideale, topluluk kaidelerine ve İslam hukukuna uymadığı zaman, bu uygunsuzluğu yaratan şahısa tepki göstermek ve o kişiyi yaptığı bu

yanlıştan vazgeçirmek maksadıyla başvuru bir mizah çeşididir. Saldırarak ve aşağılayarak düzeltmek temel maksattır. Genel olarak kişiye yönelik olmasına rağmen cemiyetlere, toplumsal meselelere yönelik hicivlerin de var olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman hiciv, düzenin yanında yer alan ve cemiyetin adaletini müdafaa eden ve bir yapıdadır. Yine hicvin çıkış noktası da kişisel anlaşmazlıklar, husumetler, şakalaşmalardır (Apaydın, 2001).

2.7.4. Fıkra

Altınsoy (1981)' a göre fıkra, günlük hayatta olan olayların kısa ve özlü biçimde anlatıldığı hikâyelerdir. Fıkralar halk edebiyatı ürünleri arasında sayılırlar (akt. Özkan, 2008). “Fıkranın gazete ve dergilerde yayımlanan güncel sorunları ele alan çeşitleri de vardır. Gülmece nitelikli fıkralar da olmakla birlikte yazılı kompozisyon türü ve daha çok düşünsel olan kısa yazılardır. Fıkralarda siyasal ve toplumsal olaylar ele alınırken belgelere ve kanıtlara, ayrıntılara yer verilmez. Gazete yazısı olan fıkraların temeli de gülmece ve nükteye dayanır. Güncel olayları özlü ve nükteli olarak anlatmaya dayanır”(Oruç, 2006).

“Hoşgörü yönünden açıkça söylenemeyen mizah bölümleri hep fıkraya yükletilerek, bütün bir ülkeyi dolaştırılır. Bu nedenle en sert, en sakıncalı mizah örnekleri, fıkra türü ile bütün bir topluma duyurulmuş olur”(Öngören, 1998).

Belki de en güncel kalan ve her yaşa konu olan fıkralar bu unsurun vazgeçilmezidir. Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik, anekdot. Nükteli, latifeli hikâyecik (Doğan, 1992). Fıkranın bu tanımında olduğu gibi nükteli olanı olduğu gibi, gazete ve dergilerde yayımlanan güncel, siyasal, toplumsal sorunları ele alan çeşitleri de vardır. Gülmece nitelikli fıkralar da olmakla birlikte yazılı kompozisyon türü olarak fıkra, düşünsel ağırlıklı kısa yazılardır.

2.7.5. Nükte

Güvemli (1955)' ye göre nükte, ince anlamdır. “Gizli fikri keşfe götürücü, alaycı ve ne de olsa aleyhte çeşnisi olan bir türdür. Her toplumun değişik bir mizah anlayışı vardır. Çünkü toplumların olaylar ve durumlar karşısında davranışları değişiktir. Zekâlarını işletme yeteneklerini, iklim ve hayat şartlarıyla da ilgili olarak, sıcak ülkede

yaşayanların nükte ürünleriyle, soğuk ülkede yaşayanların nükteleri birbirine benzemez. Kavrama sürati, toplum terbiyesi gibi sebepler sosyal tesirlere eklenerek milletlerin nükte anlayışlarını değiştirir”. Nükte ise; bir sözün, bir düşüncenin yanlı olması halinde ya da bir açık verildiğinde bu durumla ilgili olarak ortaya çıkan mizah çeşididir (Öngören, 1976).

2.8. Mizahın Olumlu ve Olumsuz Özellikleri

Mizahı ve gülmeyi açıklayan kuramlara bakıldığında mizah ve gülmenin kişinin psikolojik durumu ve entegrasyonu açısından olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceği görülmektedir. Lakin son on yıla kadar psikolojik sağlık ve mizah arasındaki ilişkiler incelendiğinde ve çalışmalara bakıldığında mizahın çoğu zaman olumlu, tek ve kapsamlı bir kavram olarak ele alındığı görülmektedir. Çok sayıda kuramsal yaklaşım ve bunları destekleyen ampirik araştırmalar, mizahın psikolojik uyum için faydalı olduğunu iddia etse de mizahın potansiyel olarak olumsuz bir şekilde kullanılabileceğini dile getiren kuramsal savlar ve bu savları destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Martin, 1998; Martin, 2007).

Mizah duygusu, diğer duygularda olduğu gibi insan hayatında bir yere sahiptir. Bu zamana kadar birçok kuramcı, mizahın farklı türdeki alanlardaki olumlu katkılarını yaptıkları araştırmalarda göstermişlerdir. Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, Weir (2003), mizah kullanımındaki kişisel farklılığın belirlenebilmesi için yaptıkları bir araştırmada Mizah Tarzları Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Geliştirilen bu ölçek iki uyumlu (katılımcı mizah ve kendini geliştiren mizah), iki de uyumsuz (saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah) olmak üzere dört alt ölçekte oluşmaktadır.

Olumlu mizah tarzlarından biri olan katılımcı mizah, belirli düzeyde bireyin etrafındakilerle ilgili şakalar yapmasını veya onlarla dalga geçmesini içerebilir. Benzer şekilde kendini geliştirici mizahın da kimi vakit başkalarının karşısında yaşanan üstünlük duygularına dayanabilir. Bireyin kendisini yermesini içeren kendini yıkıcı mizah ise, bireyin kendini fazla ciddiye almaması veya kendisiyle dalga geçmesi gibi özellikleri içerdiği için bir nevi kendini geliştirici ya da katılımcı mizah ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Kısacası model içinde tanımlanan mizah tarzlarının bir aşamaya kadar birbiri ile ilişkisi olduğu beklenmekte bu ilişki ile birlikte bu tarzların birbirlerinden ayrı yapılar olduğu düşünülmektedir. Kişiler bu mizah tarzlarının her

birine belirli ölçüde sahip olmakta ve bu tarzların kişiye özgü kombinasyonu veya hangisinin hangisinden daha baskın olduğu, o bireyin günlük hayatında mizah kullanımındaki bireysel farklılığını oluşturmaktadır (Yerlikaya, 2009).

Mizah, bireylerin korku anlarında, zor durumlarında ve olumsuz duygularının etkisinde kalmalarını engellemek için bir savunma silahı olarak ortaya çıkar. Savunma, gelişmiş ve gelişmemiş olmak üzere iki grupta incelenebilir. Gelişmiş savunma, sentezler oluşturur, özgüveni geliştirir ve stresi hafifletir. Gelişmemiş savunma ise, olayları inkâr eder ve karmaşıklığa sebep olur. Olumlu mizah tarzları (katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah) gelişmiş bir savunma, olumsuz mizah tarzları (saldırgan mizah, kendini yıkıcı mizah) ise gelişmemiş bir savunma olarak düşünülmektedir (Erickson ve Feildstein, 2007). “Mizahın olumlu yanı hakkında Lowe (1986) şunları söylemektedir: diğerleri hakkında yapılan espriler aracılığıyla, birlikte gülerken kurulan yakınlığın yanı sıra, grup üyelerinin grup tarafından neyin kabul edilir ve neyin kabul edilemez olduğu konusunda bir anlayış geliştirmektedir. Grup üyelerinin fikirlerini espriler aracılığıyla paylaştığı gruplarda da grup içi çatışmaları azaltıcı bir rol oynar” (akt. Puhlik-Doris,1999).

Psikolojide birçok ünlü yazar ve kuramcı tarafından mizah, insan yaşamında pozitif bir güç olarak ele alınmıştır. Freud (1905), mizahı savunma mekanizmalarının en üstünü olarak görürken, May (1953) mizah duygusunun bireylerin sorunlarından uzaklaşmalarına ve bu şekilde kendi sorunlarına daha geniş bir yelpazede bakabilmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir (akt. Yerlikaya, 2009). Mizah duygusu, Frankl (1984) tarafından çok önemli bir insani nitelik olarak görülürken, Maslow (1954) ve Rogers (1961) da mizah duygusunu olgun bir kişiliğin veya kendini gerçekleştirmiş bireyin temel özelliklerinden biri olarak kabul etmiştir (akt. Yerlikaya, 2009).

Mizahın ve mizah duygusunun bireyler üzerinde olumlu etkilerinin var olduğu düşüncesi eskiden beri kabul görmektedir. Özellikle 1980’li yıllardan sonra mizah duygusu ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkilerinin incelendiği ve mizahın olumlu etkilerine ilişkin bulgular elde edildiği görülmektedir. Araştırmacılar genel olarak yüksek bir mizah duygusuna sahip kişilerin iyimserlik, kendini kabul, dışadönüklük, iç kontrol odağı ve benlik saygısı gibi olumlu bazı kişilik özelliklerine de sahip olduklarını belirtmişlerdir (Yerlikaya, 2009).

Mizahın olumsuz yanı hakkında Spencer (1989), yapmış olduğu nitel bir çalışma ile mizahın zararlarına değinmiştir. Spencer'ın görüşleri şu şekildedir: “Mizah, ırkçılık ve önyargılı olma suçlamalarına karşı bir savunma da sağlamaktadır. Çünkü bu tip mizah kullanan kişi yaptığı ya da söylediği her şeyi espri amacıyla yaptığını ve kötü bir niyetinin olmadığını söyleyebilir” (akt. Puhlik-Doris, 1999).

“Martin, Puhlik-Doris ve arkadaşlarına göre (2003), mizahın olumsuz sayılabilecek tarzları, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizahtır. Saldırgan mizah tarzı, kişilerin kendi üstünlük ve haz duyguları ile ilgili olarak kendi gereksinimlerini karşılamak maksadıyla diğer bireylerin mizahı toplumsal olarak uygun olmayan bir şekilde kullanmasıdır. Bu mizah tarzı, diğer bireylerle alay etmeyi, dalga geçmeyi, yerici veya küçük düşürücü mizahı içermektedir. Diğer bir olumsuzluk olarak nitelendirilen mizah tarzı kendini yıkıcı mizahtır. Bu mizah tarzında, bireyler başka kişileri güldürmek için kendini daima mizahi bir şekilde kötülemesi, aşağılaması, yermesi gibi davranışları içermektedir. Bu boyut, bireyin, kendisini aşırı derecede verdiği mizah tarzını, onay kazanmanın veya kendini sevdirmenin bir yöntemi olarak kendi aleyhinde gülünç şeyler söyleyerek ya da yaparak başkalarını eğlendirmeye çalışmasını, ötekilerin mizahının maskarası olmayı kabul etmesini, küçük düşürüldüğünde ya da kendisi küçük düşürüldüğünde başkalarıyla beraber gülmesini kapsamaktadır” (akt. Yerlikaya, 2003).

Mizahın olumsuz bir şekilde kullanılabilmesine ve bu nedenle de kişinin benlik duygusu ve diğerleri ile ilişkilerine zarar vererek psikolojik sağlığını ve uyumunu olumsuz şekilde etkileyebileceği görüşü de çok eski bir geçmişe ve dikkate değer bir ampirik desteğe sahiptir. Platon ve Aristoteles'in ilk temsilcisi kabul edildiği üstünlük kuramları dikkate alındığında mizahın kişiler tarafından başka bireyleri hor görmek maksadıyla kullanılabilmesi olasılığının çok yüksek olduğu görülmektedir (Yerlikaya, 2009). Aristoteles ve Bergson da mizahın fazla açık olmasa da bir aşağılama ve küçük düşürme tehdidi ile başka kişilerin davranışlarını manipüle etmek maksadıyla kullanılabilmesini belirtmişlerdir. Freud da hayvansı dürtülerin şakalar yoluyla ifade edildiğini ve mizahın saldırgan maksatlar için kullanılabilmesini, sağlıklı bir savunma mekanizması olarak tanımladığı mizah kategorisinin esprilerden oldukça farklı olduğunu, vurgulama gereği hissetmiştir (Yerlikaya, 2009). Kubie (1971) mizahın kişi tarafından duyguları ile yüzleşmemek için, sorunlarını inkâr ederek ve kendini

savunmak niyetiyle kullanılabileceğini belirtmiştir. Saper (1991) ve Spencer (1989) ise mizahın etnik ve cinsiyet ayrımcılığı içeren kalıp yargıları desteklemekte ve güçlendirmekte etkisinin olabildiğini ve ırkçı ve önyargılı olma suçlamalarına karşı da bir savunma kılıfı olarak kullanılabildiğini saptamıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi tanıtılacaktır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli iki ya da daha çok sayıdaki değişkenin birlikte değişim varlığını veya derecesini saptamayı amaçlayan araştırma modelidir. Tarama yolu ile saptanan ilişkileri gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlamak doğru olmaz; fakat o yönde bazı ipuçları sunarak bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde faydalı neticeler verebilir (Karasar, 1991).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi içerisinde Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören 417'si kadın, 360'ı erkek olmak üzere toplam 777 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri tablo 3,1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Demografik özellikler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
<i>Kadın</i>	417	53,7
<i>Erkek</i>	360	46,3
<i>Toplam</i>	777	100,0
İkamet edilen bölge		
<i>Marmara</i>	75	9,7
<i>Akdeniz</i>	118	15,2
<i>Karadeniz</i>	81	10,4
<i>İç Anadolu</i>	345	44,4
<i>Ege</i>	46	5,9
<i>Doğu Anadolu</i>	57	7,3
<i>Güneydoğu Anadolu</i>	55	7,1
<i>Toplam</i>	777	100,0
Bölüm		
<i>BESYO</i>	200	25,7
<i>MMF</i>	205	26,4
<i>İİBF</i>	215	27,7
<i>Eğitim</i>	157	20,2
<i>Toplam</i>	777	100,0
Sporcu Yaşı		
	N	%

Hiç Yok	290	37,3
1-7 Yıl	239	30,8
8 Yıl Ve Üzeri	248	31,9
<i>Toplam</i>	777	100,0
Ekonomik durum-gelir	N	%
<i>1600 Tl Ve Altı</i>	168	21,6
<i>1601 Tl- 3200 Tl</i>	319	41,1
<i>3201 Tl-4800 Tl</i>	186	23,9
<i>4801 Tl- 6400 Tl</i>	59	7,6
<i>6401 Tl Ve Üzeri</i>	45	5,8
<i>Toplam</i>	777	100,0
Anne Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	324	41,7
Ortaokul	207	26,6
Lise	147	18,9
Üniversite	50	6,5
Diğer	49	6,3
<i>Toplam</i>	777	100,0
Baba Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	200	25,7
Ortaokul	201	25,9
Lise	235	30,2
Üniversite	120	15,4
Diğer	21	2,7
<i>Toplam</i>	777	100,0
Etkinlik	N	%
<i>Sinema-Tiyatro</i>	31	4,0
<i>Spor-Yürüyüş</i>	157	20,2
<i>Arkadaş-Sohbet</i>	296	38,1
<i>Tv-Telefon</i>	92	11,8
<i>İnternet</i>	136	17,5
<i>Diğer</i>	65	8,4
<i>Toplam</i>	777	100,0
Kimle yaşıyorsun	N	%
<i>Ailemle Evde</i>	114	14,7
<i>Arkadaşlarımla Evde</i>	226	29,1
<i>Yurtta</i>	425	54,7
<i>Akrabalarımın Yanında</i>	12	1,5
<i>Toplam</i>	777	100,0
Yaş	N	%
<i>18-23 yaş</i>	716	92,1
<i>24-29 yaş</i>	58	7,5
<i>30 yaş ve üzeri</i>	3	0,4
<i>Toplam</i>	777	100,0
Sigara kullanıyor musunuz?	N	%
<i>Evet</i>	246	31,7
<i>Hayır</i>	531	68,3
<i>Toplam</i>	777	100,0
Alkol kullanıyor musunuz?	N	%
<i>Evet</i>	125	16,1
<i>Hayır</i>	652	83,9
<i>Toplam</i>	777	100,0

Çalışmaya katılan öğrencilerden 417 (%53,7)'si kadın iken, 360 (% 46,3)'ü ise erkektir. Bu öğrencilerden 75 (% 9,7)'i Marmara Bölgesi'nde, 118 (% 15,2)'i Akdeniz Bölgesi'nde, 81 (% 10,4)'i Karadeniz Bölgesi'nde, 345 (% 44,4)'i İç Anadolu Bölgesi'nde, 46 (% 5,9)'sü Ege Bölgesi'nde, 57 (%7,3)'si Doğu Anadolu Bölgesi'nde, 55 (% 7,1)'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ikamet etmektedir. 200 (%25,7) öğrenci BESYO'da, 205 (% 26,4) öğrenci MMF'de, 215 öğrenci (% 27,7) İİBF'de ve 157 (% 20,2) öğrenci Eğitim Fakültesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin sporcu yaşlarına bakıldığında; sporcu yaşı olmayan 290 (% 37,3) öğrenci, 1-7 yıl olan 239 (% 30,8) öğrenci, 8 yıl ve üzeri 248 (% 31,9) öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin ekonomik durumları sırasıyla, 1600 TL ve altı arası 168 (%21,6) öğrenci, 1601-3200 TL arası 319 (% 41,4) öğrenci, 3201-4800 TL arası 186 (% 23,9) öğrenci, 4801-6400 TL arası 59 (% 7,6) öğrenci, 6401 TL ve üzeri 45 (% 5,8) öğrenci yer almaktadır. Anne eğitim durumuna bakıldığında 324 (% 41,7) birey ilkokul, 207 (% 26,6) birey ortaokul, 147 (% 18,9) birey lise, 50 (% 6,5) birey üniversite, 49 (% 6,3) birey ise diğer kategoride yer almaktadır. Baba eğitim durumları sırasıyla, 200 (%25,7) birey ilkokul, 201 (% 25,9) birey ortaokul, 235 (% 30,2) birey lise, 120 (% 15,4) birey üniversite, 21 (%2,7) birey ise diğer kategoride yer almaktadır. Öğrencilerin yaptıkları etkinliğe bakıldığında, 31 öğrenci (% 4,0) sinema-tiyatro, 157 öğrenci (%20,2) spor-yürüyüş, 296 öğrenci (% 38,1) arkadaş-sohbet, 92 (%11, 8) öğrenci Tv-telefon, 136 öğrenci (% 17,5) internet ve 65 öğrenci (% 8,4) ise diğer kategoride yer almaktadır.

114 öğrenci (%14,7) ailesi ile evde, 226 öğrenci (% 29,1) arkadaşları ile evde, 425 öğrenci (% 54,7) yurttta, 12 öğrenci (% 1,5) akrabaları akrabalarının yanında kalmaktadır. 716 öğrenci (% 92,1) 18-23 yaş arasında, 58 öğrenci (% 7,5) 24-29 yaş arasında, 3 öğrenci ise (0,4) 30 yaş ve üzerinde yer almaktadır. 246 öğrenci (% 31,7) sigara kullanıyorken, 531 öğrenci (% 68,3) sigara kullanmamaktadır. 125 öğrenci (% 16,1) alkol kullanıyorken, 652 öğrenci (% 83,9) alkol kullanmamaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında oluşturulan veri toplama araçların uygulanması için öncelikle ilgili birimlerden izinler alınmıştır. Daha sonrasında anket ve ölçek belirlenen formata konularak öğrenciler için uygun hale getirilmiştir. Alınan izinler dâhilinde anket ve ölçek formu, öğrencilerin ders saati öncesinde ve ders saati sonrasında

uygulanmıştır. Toplanan 800 anket ve ölçekten eksik/hatalı doldurulanlar çıkarılmış, geriye kalan 777 anket/ölçek formu bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak “Mizah Tarzları Ölçeği” ile araştırmacılar tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.4.1 Mizah tarzları ölçeği

Yerlikaya (2003) tarafından geliştirilen “Mizah Tarzları Ölçeği”, 32 madde (11 madde olumsuz, 21 madde olumlu) ve dört alt faktörlü bir yapıya sahiptir. Mizah Tarzları Ölçeği'nin alt boyutları sırasıyla; Katılımcı (Sosyal) Mizah: 1*, 5, 9*, 13, 17*, 21, 25*, 29*; Kendini Geliştirici Mizah: 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30; Saldırgan Mizah: 3, 7*, 11, 15*, 19, 23*, 27, 31*; Kendini Yıkıcı Mizah: 4, 8, 12, 16*, 20, 24, 28, 32 şeklindedir. Ölçekte yer alan 1-7-9-15-16-17-22-23-25-29-31 numaralı maddeler ise ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekte, 1= “kesinlikle katılıyorum”, 2= “katılmıyorum”, 3= “biraz katılıyorum”, 4= “kararsızım”, 5= “biraz katılıyorum”, 6= “katılıyorum”, 7= “tamamıyla katılıyorum” arasında değişen yedili likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Bu kapsamda, ölçekten alınan puan ortalaması arttıkça, kişilerin mizah tarzları yükselmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Öğrencilerden toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz için uygun formata getirilmiştir. Veriler, ilk olarak normallik testleri ile sınanmıştır. Bu kapsamda yapılan normallik testi (çarpıklık-basıklık) verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermiştir. Bu nedenle de parametrik testler uygulanmıştır. Veriler; betimsel istatistik yöntemler, bağımsız gruplar için T testi ve tek yönlü varyans analizi ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. ANOVA'da oluşan anlamlılığın hangi gruplar arasında kaynaklandığının tespit edilmesi için ise çoklu karşılaştırma testlerinde Tukey kullanılmıştır. Ayrıca, anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

3.6. Mizah Tarzları Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Yerlikaya (2003)'nin yapmış olduğu çalışmada “ Mizah Tarzı Ölçeği” ve alt boyut puanlarının iç güvenirlik katsayıları sırasıyla kendini geliştirici: 78; katılımcı mizah: 74; saldırgan mizah: 69; Kendini yıkıcı: 67 ve ölçeğin toplamı ise 81'dir (Yerlikaya, 2003).

Mevcut çalışmanın iç güvenirlik katsayıları ise sırasıyla kendini geliştirici: 72; katılımcı mizah: 79; saldırgan mizah: 70; kendini yıkıcı: 74 ve ölçeğin toplamı ise 70'dür.

4.BULGULAR

Bu bölümde toplanan verilerin analizi gerçekleştirilmiş ve ilgili kısımda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 0.1. Ölçek ve alt boyutları puan dağılımı

Ölçek ve alt boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	Ss.	Skewness	Kurtosis
Katılımcı Mizah	777	8,00	56,00	5,51	8,122	-,061	-,172
Kendini Geliştirici Mizah	777	8,00	56,00	4,27	8,148	-,061	,124
Saldırgan Mizah	777	8,00	45,00	3,13	7,467	-,052	-,565
Kendini Yıkıcı Mizah	777	8,00	53,00	3,61	7,632	,037	-,071
Mizah Toplam Puan	777	68,00	190,00	3,96	18,006	,123	,539

Tablo 2, elde edilen verilerin ortalama, çarpıklık-basıklık değerlerini ve ölçekten alınacak minimum ile maksimum değerleri göstermektedir. Mevcut tablo, çalışmaya 777 öğrencinin katılım gösterdiğini ifade etmektedir. Puan ortalamasına bakıldığında öğrencilerin mizah tutumlarının orta seviyede olduğunu görülmektedir. Ayrıca, verilerin normallik varsayımını da sağladığı (çarpıklık/basıklık) görülmektedir.

Tablo 0.2. Öğrencilerin Mizah tarzları, cinsiyet değişkeni sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Katılımcı Mizah	Kadın	417	39,29	8,19	2,626	,009
	Erkek	360	37,76	7,97		
Kendini Geliştirici Mizah	Kadın	417	33,96	7,81	-,848	,396
	Erkek	360	34,46	8,52		
Saldırgan Mizah	Kadın	417	24,22	7,34	-3,436	,001
	Erkek	360	26,06	7,49		
Kendini Yıkıcı Mizah	Kadın	417	28,58	7,66	-1,469	,142
	Erkek	360	29,38	7,58		
Mizah Toplam Puan	Kadın	417	126,06	17,56	-1,242	,215
	Erkek	360	127,67	18,49		

p<0,05

Tablo 3'e bakıldığında, mizah tarzları alt boyutları olan katılımcı mizah ($t=2,626$; $p<0,05$) ve saldırgan mizah ($t=-3,436$; $p<0,05$) alt boyutlarında kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak, ölçeğin toplam puanı ve kendini geliştirici mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir.

Tablo 0.3. Öğrencilerin Mizah tarzları, Yaş değişkeni sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
Katılımcı Mizah	18-23 yaş	716	38,63	8,11	,386	,680
	24-29 yaş	58	38,15	7,83		
	30 yaş ve üzeri	3	35,00	16,52		
	Toplam	777	38,58	8,12		
Kendini Geliştirici Mizah	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
	18-23 yaş	716	34,15	8,13	1,279	,279
	24-29 yaş	58	35,03	8,45		
	30 yaş ve üzeri	3	27,66	1,52		
Toplam	777	34,19	8,14			
Saldırgan Mizah	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
	18-23 yaş	716	25,10	7,49	,086	,918
	24-29 yaş	58	24,68	7,30		
	30 yaş ve üzeri	3	25,33	5,03		
Toplam	777	25,07	7,46			
Kendini Yıkıcı Mizah	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
	18-23 yaş	716	28,82	7,58	1,707	,182
	24-29 yaş	58	30,32	8,10		
	30 yaş ve üzeri	3	34,00	8,66		
Toplam	777	28,95	7,63			
Mizah Toplam Puan	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	p
	18-23 yaş	716	126,71	17,78	,290	,748
	24-29 yaş	58	128,20	20,84		
	30 yaş ve üzeri	3	122,00	13,52		
Toplam	777	126,81	18,00			

$p<0,05$

Farklı yaş gruplarında (18-23 yaş/24-29 yaş/30 yaş ve üzeri) yer alan öğrencilerin mizah ve alt boyutları ile ilgili sonuçları gösteren tablo 4'e göre, hem mizah toplam puanında hem de alt boyutlarında farklı yaşa sahip öğrenciler arasında herhangi bir manidar farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 0.4. Öğrencilerin ikamet ettiği bölge

Ölçek ve alt boyutlar	İkamet edilen bölge	N	Ort.	Ss.	F	p
Katılımcı Mizah	Marmara	75	40,12	7,64	1,217	,295
	Akdeniz	118	37,93	8,32		
	Karadeniz	81	37,76	8,01		
	İç Anadolu	345	38,50	8,06		
	Ege	46	40,39	8,61		
	Doğu Anadolu	57	37,75	8,85		
	Güneydoğu Anadolu	55	38,96	7,53		
	Toplam	777	38,58	8,12		
	Kendini Geliştirici Mizah	İkamet edilen bölge	N	Ort.		
Marmara		75	35,45	8,77		
Akdeniz		118	34,00	7,57		
Karadeniz		81	34,53	8,58		
İç Anadolu		345	34,05	7,89		
Ege		46	34,78	8,62		
Doğu Anadolu		57	33,80	8,12		
Güneydoğu Anadolu		55	33,20	9,13		
Toplam		777	34,19	8,14		
Saldırgan Mizah	İkamet edilen bölge	N	Ort.	Ss.	1,162	,325
	Marmara	75	23,44	7,96		
	Akdeniz	118	25,17	7,85		
	Karadeniz	81	25,96	7,00		
	İç Anadolu	345	25,13	7,31		
	Ege	46	24,39	7,85		
	Doğu Anadolu	57	26,35	7,28		
	Güneydoğu Anadolu	55	24,70	7,27		
	Toplam	777	25,07	7,46		
Kendini Yıkıcı Mizah	İkamet edilen bölge	N	Ort.	Ss.	1,943	,071
	Marmara	75	29,52	9,55		
	Akdeniz	118	29,94	7,71		
	Karadeniz	81	29,09	8,13		
	İç Anadolu	345	28,75	7,03		
	Ege	46	29,54	8,21		
	Doğu Anadolu	57	29,52	6,72		
	Güneydoğu Anadolu	55	25,98	7,34		
	Toplam	777	28,95	7,63		
Mizah Toplam Puan	İkamet edilen bölge	N	Ort.	Ss.	,732	,624
	Marmara	75	128,53	20,43		
	Akdeniz	118	127,05	18,06		
	Karadeniz	81	127,35	16,54		
	İç Anadolu	345	126,44	17,64		
	Ege	46	129,10	20,24		
	Doğu Anadolu	57	127,43	16,34		
	Güneydoğu Anadolu	55	122,85	18,59		
	Toplam	777	126,81	18,00		

p<0,05

Farklı bölgelerde (Marmara, Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu, Ege, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu) ikamet edilmesi öğrencilerin mizah anlayışı ve alt boyutlarında herhangi bir farklılık yaratmamıştır (tablo, 5).

Tablo 0.5. Öğrenim görülen bölüm değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Bölüm	N	Ort.	Ss.	F	P	Anlamlı Çıkan Gruplar
Katılımcı Mizah	BESYO	200	37,07	8,07	9,349	,000	BESYO-MMF- EĞİTİM MMF- BESYO İİBF- EĞİTİM EĞİTİM - BESYO - İİBF
	MMF	205	39,37	6,70			
	İİBF	215	37,46	8,82			
	EĞİTİM	157	41,02	8,24			
	Toplam	777	38,58	8,12			
Kendini Geliştirici Mizah	Bölüm	N	Ort.	Ss.	F	P	Anlamlı Çıkan Gruplar
	BESYO	200	34,18	8,15	3,335	,019	İİBF - EĞİTİM
	MMF	205	34,80	7,12			
	İİBF	215	32,83	9,10			
	EĞİTİM	157	35,28	7,81			
Tolam	777	34,19	8,14				
Saldırgan Mizah	Bölüm	N	Ort.	Ss.	F	P	Anlamlı Çıkan Gruplar
	BESYO	200	26,80	7,30	11,890	,000	BESYO - EĞİTİM MMF - EĞİTİM İİBF - EĞİTİM EĞİTİM -BESYO- İİBF - MMF
	MMF	205	25,52	7,20			
	İİBF	215	25,12	7,53			
	EĞİTİM	157	22,22	7,16			
Toplam	777	25,07	7,46				
Kendini Yıkıcı Mizah	Bölüm	N	Ort.	Ss.	F	P	Anlamlı Çıkan Gruplar
	BESYO	200	30,06	7,51	3,813	,010	EĞİTİM - BESYO
	MMF	205	29,38	6,84			
	İİBF	215	28,60	7,61			
	EĞİTİM	157	27,46	8,53			
Toplam	777	28,95	7,63				
Mizah Toplam Puan	Bölüm	N	Ort.	Ss.	F	P	Anlamlı Çıkan Gruplar
	BESYO	200	128,1200	16,68	3,287	,020	MMF - İİBF
	MMF	205	129,0780	16,90			
	İİBF	215	124,02	20,15			
	EĞİTİM	157	126,00	17,50			
Toplam	777	126,81	18,00				

p<0,05

Tablo 6, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm değişkenine göre mizah tarzlarında farklılık olup olmadığını göstermektedir. Elde edilen veriler, mizah genel puanı ($t= 3,287$; $p<0,020$) ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah ($t= 3,813$; $p< 0,010$), saldırgan mizah ($t= 11,890$; $0,000$), kendini geliştirici mizah ($t= 3,335$; $p<0,019$) ve katılımcı mizah ($t= 9,349$; $p<0,000$)’ta anlamlılık yarattığı anlaşılmaktadır.

Tablo 0.6. Sporcu yaşı değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt Boyutlar	Sporcu yılı	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Katılımcı Mizah	Hiç Yok	290	38,97	7,89			
	1-7 Yıl	239	38,64	7,98			
	8 Yıl Ve Üzeri	248	38,06	8,51	,843	,431	-----
	Toplam	777	38,58	8,12			
	Sporcu Yılı	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Kendini Geliştirici Mizah	Hiç Yok	290	33,72	8,11			
	1-7 Yıl	239	34,85	7,78			
	8 Yıl Ve Üzeri	248	34,11	8,51	1,277	,279	-----
	Toplam	777	34,19	8,14			
	Sporcu Yılı	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Saldırgan Mizah	Hiç Yok	290	24,15	7,50			Hiç yok/8 yıl ve üzeri
	1-7 Yıl	239	24,42	7,32			1-7 yıl/8 yıl ve üzeri
	8 Yıl Ve Üzeri	248	26,79	7,29	9,892	,000	8 yıl ve üzeri/hiç yok/1-7 yıl
	Toplam	777	25,07	7,46			
	Sporcu Yılı	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Kendini Yıkıcı Mizah	Hiç Yok	290	27,96	7,70			Hiç yok/8 yıl ve üzeri
	1-7 Yıl	239	28,33	7,93			1-7 yıl/8 yıl ve üzeri
	8 Yıl Ve Üzeri	248	30,70	6,94	9,977	,000	8 yıl ve üzeri/hiç yok/1-7 yıl
	Toplam	777	28,95	7,63			
	Sporcu Yılı	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Mizah Toplam Puan	Hiç Yok	290	124,81	18,58			
	1-7 Yıl	239	126,25	16,93			
	8 Yıl Ve Üzeri	248	129,68	18,01	5,096	,006	Hiç yok/8 yıl ve üzeri
	Toplam	777	126,81	18,00			

$p<0,05$

Tablo 7, öğrencilerin sporcu yaşı ile ilgili değerleri ifade etmektedir. Mevcut tabloya göre sporcu yaşının, mizah genel puanı ($t= 5,096$; $p<0,006$) ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah ($t= 9,977$; $p< 0,000$) ve saldırgan mizah ($t= 9,982$; $0,000$)'ta anlamlılık yarattığı anlaşılmaktadır. Fakat diğer alt boyutlar olan kendini geliştirici mizah ile katılımcı mizahta herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 0.7. Gelir durumu değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Gelir seviyesi	N	Ort.	Ss.	F	p
Katılımcı Mizah	1600 TL ve altı	168	37,85	8,60	1,788	,129
	1601 TL- 3200TL	319	38,78	8,17		
	3201TL-4800TL	186	39,61	7,74		
	4801 TL- 6400 TL	59	37,50	6,09		
	6401 TL ve üzeri	45	37,06	9,38		
	Toplam	777	38,58	8,12		
	Gelir seviyesi	N	Ort.	Ss.	F	p
Kendini Geliştirici Mizah	1600 TL ve altı	168	33,20	8,58	1,272	,279
	1601 TL- 3200 TL	319	34,05	7,73		
	3201TL-4800 TL	186	34,94	7,91		
	4801 TL- 6400 TL	59	34,61	7,88		
	6401 TL ve üzeri	45	35,28	10,30		
	Toplam	777	34,19	8,14		
	Gelir seviyesi	N	Ort.	Ss.	F	p
Saldırgan Mizah	1600 TL ve altı	168	24,92	7,76	1,711	,146
	1601 TL- 3200 TL	319	24,69	7,29		
	3201 TL -4800 TL	186	24,96	7,93		
	4801TL- 6400 TL	59	26,01	6,43		
	6401 TL ve üzeri	45	27,55	6,48		
	Toplam	777	25,07	7,46		
	Gelir seviyesi	N	Ort.	Ss.	F	p
Kendini Yıkıcı Mizah	1600TL ve altı	168	28,98	7,97	,663	,618
	1601 TL- 3200 TL	319	29,06	7,37		
	3201TL-4800 TL	186	28,37	7,71		
	4801 TL- 6400 TL	59	29,01	7,34		
	6401 TL ve üzeri	45	30,35	8,25		
	Toplam	777	28,95	7,63		
	Gelir seviyesi	N	Ort.	Ss.	F	p
Mizah Toplam Puan	1600 TL ve altı	168	124,98	19,42	1,032	,390
	1601 TL- 3200 TL	319	126,59	16,96		
	3201 TL-4800 TL	186	127,89	18,04		
	4801 TL- 6400 TL	59	127,15	14,64		
	6401 TL ve üzeri	45	130,26	22,89		
	Toplam	777	126,81	18,00		

Gelir seviyesi farklı olan öğrenciler arasında mizahın farklılık yaratıp yaratmadığı, tablo 8 ile ifade edilmiştir. Mevcut tabloya göre, hem toplam mizah puanı hem de alt boyutlarında farklı gelire sahip olan öğrenciler arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir (tablo, 8).

Tablo 0.8. Anne eğitim durumu değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Anne Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
Katılımcı Mizah	İlkokul	324	38,48	8,92	,234	,947
	Ortaokul	207	38,78	7,58		
	Lise	147	38,65	7,98		
	Üniversite	48	37,77	6,49		
	Diğer	51	41,12	8,57		
	Toplam	777	38,58	8,12		
Kendini Geliştirici Mizah	Anne Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	324	34,15	8,50	,428	,829
	Ortaokul	207	34,20	7,67		
	Lise	147	33,81	8,30		
	Üniversite	48	35,77	8,13		
	Diğer	51	36,06	8,53		
Toplam	777	34,19	8,14			
Saldırgan Mizah	Anne Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	324	25,15	7,67	1,004	,414
	Ortaokul	207	24,79	7,16		
	Lise	147	25,24	8,01		
	Üniversite	48	26,39	5,63		
	Diğer	51	25,71	7,11		
Toplam	777	25,07	7,46			
Kendini Yıkıcı Mizah	Anne Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	324	29,11	8,08	,898	,482
	Ortaokul	207	29,37	7,72		
	Lise	147	27,88	6,88		
	Üniversite	50	29,72	7,59		
	Diğer	49	28,46	6,17		
Toplam	777	28,95	7,63			
Mizah Toplam Puan	Anne Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	324	126,90	19,79	,481	,791
	Ortaokul	207	127,15	16,49		
	Lise	147	125,59	17,47		
	Üniversite	48	129,66	15,90		
	Diğer	51	125,36	15,50		
Toplam	777	126,81	18,00			

Anne eğitim seviyesi ile mizah tarzları arasındaki ilişki tablo 9’da gösterilmiştir. Bu tabloya göre, anne eğitim seviyesinin farklılık göstermesi, mizah tarzı ile alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 0.9. Baba eğitim durumu değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Baba Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
Katılımcı Mizah	İlkokul	200	38,17	8,70	1,216	,302
	Ortaokul	201	38,22	7,97		
	Lise	235	38,49	7,99		
	Üniversite	120	39,59	7,56		
	Diğer	21	41,14	8,15		
	Toplam	777	38,58	8,12		
Kendini Geliştirici Mizah	Baba Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	200	33,19	7,70	1,679	,153
	Ortaokul	201	34,98	7,87		
	Lise	235	33,91	8,63		
	Üniversite	120	34,82	8,22		
	Diğer	21	35,76	8,33		
Toplam	777	34,19	8,14			
Saldırgan Mizah	Baba Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	200	25,01	7,58	,646	,630
	Ortaokul	201	25,64	7,28		
	Lise	235	24,82	7,54		
	Üniversite	120	25,05	7,49		
	Diğer	21	23,33	7,35		
Toplam	777	25,07	7,46			
Kendini Yıkıcı Mizah	Baba Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	200	29,10	7,23	,831	,506
	Ortaokul	201	29,09	8,69		
	Lise	235	28,70	7,40		
	Üniversite	120	28,48	6,94		
	Diğer	21	31,57	6,69		
Toplam	777	28,95	7,63			
Mizah Toplam Puan	Baba Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	P
	İlkokul	200	125,48	17,91	1,136	,338
	Ortaokul	201	127,95	17,49		
	Lise	235	125,94	18,91		
	Üniversite	120	127,95	17,59		
	Diğer	21	131,80	14,88		
Toplam	777	126,81	18,00			

Baba eğitim seviyesi ile mizah tarzları arasındaki ilişki tablo 10’da gösterilmiştir. Bu tabloya göre, baba eğitim seviyesinin farklılık göstermesi, mizah tarzı ile alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır ($p>0,05$)

Tablo 0.10. Yapılan etkinlik değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Etkinlik	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Katılımcı Mizah	Sinema-Tiyatro	31	36,74	9,17	2,940	,012	Spor-Yürüyüş/Arkadaş Sohbet
	Spor-Yürüyüş	157	37,02	7,49			
	Arkadaş-Sohbet	296	39,64	8,27			
	Tv-Telefon	92	38,36	7,66			
	İnternet	136	38,05	8,09			
	Diğer	65	39,80	8,43			
	Toplam	777	38,58	8,12			
	Etkinlik	N	Ort.	Ss.			
Kendini Geliştirici Mizah	Sinema-Tiyatro	31	35,58	7,83	1,336	,247	
	Spor-Yürüyüş	157	34,85	7,88			
	Arkadaş-Sohbet	296	34,53	8,14			
	Tv-Telefon	92	32,76	8,02			
	İnternet	136	33,88	8,99			
	Diğer	65	33,09	7,07			
	Toplam	777	34,19	8,14			
	Etkinlik	N	Ort.	Ss.			
Saldırgan Mizah	Sinema-Tiyatro	31	26,32	7,08	2,859	,014	Spor-Yürüyüş/Arkadaş Sohbet
	Spor-Yürüyüş	157	26,73	7,03			
	Arkadaş-Sohbet	296	24,20	7,52			
	Tv-Telefon	92	25,53	7,06			
	İnternet	136	24,94	7,97			
	Diğer	65	24,07	7,30			
	Toplam	777	25,07	7,46			
	Etkinlik	N	Ort.	Ss.			
Kendini Yıkıcı Mizah	Sinema-Tiyatro	31	29,00	8,02	2,745	,018	Spor-yürüyüş/Arkadaş-sohbet/Diğer
	Spor-Yürüyüş	157	30,79	7,31			
	Arkadaş-Sohbet	296	28,51	7,49			
	Tv-Telefon	92	28,23	6,82			
	İnternet	136	28,98	7,73			
	Diğer	65	27,41	9,05			
	Toplam	777	28,95	7,63			
	Etkinlik	N	Ort.	Ss.			

Mizah Toplam Puan	Sinema- Tiyatro	31	127,64	17,03	1,186	,314
	Spor- Yürüyüş	157	129,40	15,87		
	Arkadaş- Sohbet	296	126,90	18,57		
	Tv- Telefon	92	124,90	15,56		
	İnternet	136	125,87	19,45		
	Diğer	65	124,38	20,41		
	Toplam	777	126,81	18,00		

$p < 0,05$

Yapılan etkinliğin mizah tarzlarında farklılık yaratıp yaratmadığı tablo 11’de gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında katılımcı mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$). Ancak, kendini geliştirici mizah ile mizah toplam puanında anlamlılık belirlenmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 0.11. İkametgâh edilen yer değişkeni ANOVA sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Kimin yanında kalıyorsunuz	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Katılımcı Mizah	Ailemle Evde	114	38,20	8,51	2,361	,070	
	Arkadaşlarımla Evde	226	38,10	8,33			
	Yurtta	425	39,08	7,90			
	Akrabalarımın Yanında	12	33,66	6,19			
	Toplam	777	38,58	8,12			
Kendini Geliştirici Mizah	Kimin yanında kalıyorsunuz	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
	Ailemle Evde	114	33,78	8,95	1,308	,271	
	Arkadaşlarımla Evde	226	34,22	8,35			
	Yurtta	425	34,41	7,74			
	Akrabalarımın Yanında	12	29,91	9,86			
	Toplam	777	34,19	8,14			
Saldırgan Mizah	Kimin yanında kalıyorsunuz	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
	Ailemle Evde	114	24,07	7,88	2,987	,030	Ailemle evde/Arkadaşlarımla evde
	Arkadaşlarımla Evde	226	26,20	7,41			
	Yurtta	425	24,70	7,34			
	Akrabalarımın Yanında	12	26,75	6,74			
	Toplam	777	25,07	7,46			
	Kimin yanında kalıyorsunuz	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar

Kendini Yıkıcı Mizah	Ailemle Evde	114	28,25	7,76	2,596	,051	
	Arkadaşlarımla Evde	226	30,10	7,88			
	Yurtta	425	28,50	7,45			
	Akrabalarımın Yanında	12	29,91	5,71			
	Toplam	777	28,95	7,63			
	Kimin yanında kalıyorsunuz	N	Ort.	Ss.	F	p	Anlamlılık çıkan gruplar
Mizah Toplam Puan	Ailemle Evde	114	124,30	18,68	2,047	,106	
	Arkadaşlarımla Evde	226	128,62	19,05			
	Yurtta	425	126,70	17,19			
	Akrabalarımın Yanında	12	120,25	16,75			
	Toplam	777	126,81	18,00			

$p < 0,05$

Öğrencilerin ikametgâh yer değişkeninin sonucu tablo 12’de gösterilmiştir. Bu sonuca göre, ölçeğin saldırgan alt boyutunda ailesinin yanında kalan ve arkadaşları ile evde kalan öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Ancak, ölçek toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Tablo 0.12. Sigara kullanım değişkeni t testi sonucu

Ölçek Ve Alt Boyutlar	Sigara Kullanıyor Musunuz?	N	Ort.	Ss.	t	p
Katılımcı Mizah	Evet	239	38,34	8,56	-,607	,544
	Hayır	531	38,73	7,95		
Kendini Geliştirici Mizah	Evet	239	34,32	9,01	,196	,845
	Hayır	531	34,19	7,73		
Saldırgan Mizah	Evet	239	25,87	6,93	2,067	,039
	Hayır	531	24,71	7,70		
Kendini Yıkıcı Mizah	Evet	239	29,68	7,65	1,781	,075
	Hayır	531	28,62	7,62		
Mizah Toplam Puan	Evet	239	128,22	19,22	1,397	,163
	Hayır	531	126,26	17,48		

Sigara kullanım değişkeni ile ilgili sonuçlar tablo 13’te gösterilmiştir. Bu sonuca göre, sigara kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında sadece saldırgan mizah alt boyutunda anlamlılık ortaya çıkmıştır ($t = 2,067$; $p < 0,05$). Ancak, ölçeğin toplam puanı

ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 0.13. Alkol kullanım değişkeni t testi sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Alkol Kullanıyor Musunuz?	N	Ort.	Ss.	t	p
Katılımcı Mizah	Evet	117	38,26	7,89	-,554	,580
	Hayır	652	38,71	8,14		
Kendini Geliştirici Mizah	Evet	117	35,33	8,79	1,600	,110
	Hayır	652	34,02	8,02		
Saldırgan Mizah	Evet	117	26,16	6,32	1,924	,056
	Hayır	652	24,89	7,65		
Kendini Yıkıcı Mizah	Evet	117	30,26	8,33	1,993	,047
	Hayır	652	28,74	7,47		
Mizah Toplam Puan	Evet	117	130,02	19,26	2,026	,043
	Hayır	652	126,38	17,65		

Alkol kullanım değişkeni ile ilgili sonuçlar tablo 14’te gösterilmiştir. Bu sonuca göre, alkol kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında ölçeğin toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah alt boyutunda anlamlılık ortaya çıkmıştır ($t= 2,026$; $p<0,05$). Ancak, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$).

5.TARTIŞMA

Bu bölümde elde edilen sonuçlar literatürde yer alan diğer araştırma sonuçları ile tartışılmıştır. Bu kapsamda her sonuç kendisi ile ilişkili diğer araştırma sonuçları ile benzerlik ve farklılık açısından değerlendirilmiştir.

5.1. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Mevcut çalışma bulgularına göre; mizah tarzları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcı mizah ve saldırgan mizah alt boyutlarında kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak, ölçeğin toplam puanı ve kendini geliştirici mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir. Katılımcı mizah, kadın öğrencilerin lehine, saldırgan mizah ise erkek öğrencilerin lehine anlamlı bulunmuştur. Literatür incelendiğinde çalışma bulgularımızı destekleyen birçok çalışmaya rastlamak mümkündür.

Kılınç (2016) tarafından yapılan “Öğretmen adaylarının mizah yaşantılarının ve eğitimle ilgili görüşlerinin incelenmesi” adlı çalışmasında, öğretmen adaylarının katılımcı ve saldırgan mizah yaşantılarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Kadın öğretmen adayları erkeklere oranla katılımcı mizah yaşantısına, erkek öğretmen adayları ise saldırgan mizah yaşantısına kadın öğretmen adaylarına göre daha fazla katılmaktadırlar.

Akdur (2014) çalışmasında “Kişilik özellikleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarının aracı rolü” isimli çalışmasında cinsiyetin mizah tarzları üzerindeki etkisini incelemiştir. Erkeklerin uyumsuz mizah tarzları olan “saldırgan mizah” ve “kendini yıkıcı mizah” alt boyutlarından daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Erkekler mizahı, iğneleme ve yerme amacıyla kullanarak ilişkilerine zarar vermektedirler.

Özdoğru'nun (2015) “Mizah tarzları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmasının bulguları incelendiğinde, yalnızca saldırgan mizah alt boyutunun cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Saldırgan mizah alt boyutu incelendiğinde, erkek katılımcılarda kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Soyaldın'ın (2007) "Orta öğretim öğrencilerinin öfke ifade tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi" başlıklı çalışmasında erkeklerin kadın öğrencilere göre daha yüksek oranda saldırgan mizah tarzını kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Avşar (2008) tarafından yapılan "Öğretmen adaylarının mizah tarzları ve cinsiyet rolleri ilişkisi" çalışması incelendiğinde, erkeklerin daha çok saldırgan mizah tarzını, kadınların ise daha çok katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzlarını kullandığını belirtmiştir. Ayrıca çalışma sonuçlarında, katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah ve saldırgan mizah tarzları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterirken, kendini yıkıcı mizah tarzı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Öner (2012) "Yetişkin bireylerin anksiyete bozukluğuna sahip olup olmaması ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi" adlı çalışmasının sonuçları incelendiğinde, saldırgan mizah tarzı puanlarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Saldırgan mizah tarzındaki bu farklılıkta, erkeklerin kadınlara göre saldırgan mizah tarzını daha çok kullandıkları sonucuna da ulaşılmıştır.

Fırat (2017) "Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kullandıkları mizah tarzı arasındaki ilişkinin incelenmesi" çalışması sonuçlarına göre, erkeklerin saldırgan mizah düzeyleri kadınların saldırgan mizah düzeylerine oranla daha yüksektir.

Uyanık ve ark (2015) tarafından yapılan "Türkiye istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına göre okul öncesi öğretmen adaylarının mizah tarzları" adlı çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre mizah tarzları ölçeği puanları; saldırgan mizah tarzı, kendini geliştirici mizah tarzı, kendini yıkıcı mizah tarzı ve toplam mizah tarzı puan ortalamaları ile cinsiyet arasında ise anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Buna göre sıra ortalamaları dikkate alındığında, katılımcı mizah tarzı puanlarının kadınlarda; kendini geliştirici mizah tarzı, saldırgan mizah tarzı ve kendini yıkıcı mizah tarzı puanlarının ise erkeklerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmalar mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Ancak; mevcut çalışmanın bulgularını desteklemeyen çalışmalarda literatürde yer almaktadır. Mevcut çalışmada, sadece katılımcı ve saldırgan mizah alt boyutlarında cinsiyete göre farklılık

gözlenirken, kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarında ise anlamlılık tespit edilmemiştir.

Sepetçi'nin (2010) okul yöneticilerinin mizah tarzlarının incelendiği çalışmada mizah tarzlarının tamamında okul yöneticilerinin cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır.

Ay (2011) tarafından yapılan “Orta öğretim öğrencilerinin mizah tarzları ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerini açıklayıcı rolü” araştırmasının sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin mizah tarzları alt boyutlarından katılımcı mizah ve saldırgan mizah puan düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek olmalarına göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Akkaya (2011)'nin “Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışması incelendiğinde, erkek öğretmenlerinin katılımcı mizah tarzı puanları kadın öğretmenlerden önemli şekilde yüksek bulunmuştur.

Sayar (2012) “Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmasının sonuçları incelendiğinde, ortalama puanlara baktığımızda erkek öğrencilerin tüm mizah türlerinde kadın öğrencilerden daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların bulguları mevcut çalışma bulgularını desteklememektedir.

5.2. Öğrencilerin Mizah Tarzları -Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Çalışma bulgularımız gösteriyor ki farklı yaş gruplarında (18-23 yaş/24-29 yaş/30 yaş ve üzeri) yer alan öğrencilerin mizah ve alt boyutları ile ilgili sonuçlarına göre hem mizah toplam puan hem de alt boyutlarında farklı yaşa sahip öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Literatür incelendiğinde çalışma bulgularımızı destekleyen birçok çalışmaya rastlamak mümkündür.

Fındıklı (2013), “Okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki” isimli çalışmada, okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği katılımcı mizah alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Akaydın (2015)'in "6 yaş grubu çocukların duygusal zekaları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli çalışmasındaki yaşa ilişkin sonuçlar incelendiğinde hiçbir alt boyutta, annelerin mizah tarzı düzeylerinin yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akkaya (2011)'nin "Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi" adlı çalışma bulguları gösteriyor ki, katılımcı, kendini geliştirici, saldırgan, kendini yıkıcı alt boyutlarının hiçbirinde yaşa göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Özgen (2014) "Üsküdar bölgesinde görev yapan öğretmenlerin mizah tarzları ve dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişki" isimli çalışmasında katılımcı ve kendini yıkıcı mizahta yaşa göre anlamlı farklılık olduğunu, bunun aksine kendini geliştirici mizah-saldırgan mizahta ise yaşa göre anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Ancak mizah tarzları ölçeğinin toplamında ise anlamlı farklılığın 25 yaş ve altı lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mert (2014)'ün çalışma sonuçları gösteriyor ki mizah tarzlarından katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarında öğretmenlerin yaşları açısından okul yöneticilerinin mizah düzeylerinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

5.3. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Gelir Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Mevcut çalışma sonuçları neticesinde gelir seviyesi farklı olan öğrenciler arasında mizahın farklılık yaratıp yaratmadığı değerlendirildiğinde hem toplam mizah puanı hem de alt boyutlarında farklı gelire sahip olan öğrenciler arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışma bulgularını destekleyen ve desteklemeyen birçok çalışmaya rastlamak mümkündür.

Çetin'nin (2017) "Ergenlerin mizah tarzları ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli çalışmasındaki katılımcı, kendini geliştirici, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah alt boyutları ailelerinin ortalama gelir durumları arasındaki ilişkiyi

belirleyen sonuçlara göre, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzı ile gelir durumu arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, katılımcı mizah tarzı alt boyutu ve kendini geliştirici mizah alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sonuçlar değerlendirildiğinde ise; ergenlerin ailelerinin gelir durumlarının farklı olması saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzı ile ilişkili olmadığı ancak katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzında 1300 TL'den az olanlar aleyhine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Ay (2011)'in "Orta öğretim öğrencilerinin mizah tarzları ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyum düzeylerini açıklayıcı rolü" adlı çalışmasında algılanan gelir durumuna göre aralarındaki ilişki incelendiğinde, katılımcı ve kendini geliştirici mizahın algılanan gelir durumu yüksek olan öğrencilerin, algılanan gelir durumu düşük öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizahın algılanan gelir durumuna göre anlamlı farklılaşmadığı görülmüştür.

5.4. Öğrencilerin Mizah Tarzları-İkametgâh Ettiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Öğrencileri ikametgâh ettiği yer değişkeninin sonucuna göre, ölçeğin saldırgan alt boyutunda ailesinin yanında kalan ve arkadaşları ile evde kalan öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ancak, ölçek toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir.

Avcı (2012) "Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının, psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi" isimli çalışmasında, katılımcı mizah tarzının, evde arkadaşlarıyla kalanlarda, en yüksek düzeyde olduğu ancak; istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı çalışmada kendini geliştirici mizah tarzının, evde yalnız kalanlarda en yüksek ortalamaya sahip olduğunu ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Saldırgan mizah tarzı alt boyutunu kalınan yer değişkeni ile ilişkilendirdiklerinde ise; devlet yurdunda kalanlarda, en yüksek düzeyde olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kendini yıkıcı mizah tarzının ise devlet yurdunda kalanlarda daha fazla görüldüğü ancak bu farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

5.5. Öğrencilerin Mizah Tarzları-Spor Yaşı Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Mevcut çalışma bulguları gösteriyor ki sporcu yaşının, mizah genel puanı ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah ve saldırgan mizahta anlamlılık yarattığı anlaşılmaktadır. Fakat diğer alt boyutlar olan kendini geliştirici mizah ile katılımcı mizahta herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Bebek ve ark.(2018) tarafından yapılan “Goalball sporcularının mizah tarzlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi” adlı çalışmada mizah tarzları ölçeğinin alt boyutları üzerinde yapılan analiz sonuçları; spor yapma sürelerine göre katılımcıların mizah tarzları ölçeğinin alt boyutları bakımından anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Buna göre katılımcı mizah, kendini yıkıcı mizah, saldırgan mizah ve kendini geliştirici mizah alt boyutunda herhangi bir anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

5.6. Öğrencilerin Mizah Tarzları -Öğrenim Gördükleri Bölüm Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Mevcut çalışma bulguları gösteriyor ki öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm değişkeni; mizah geneli ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizahta anlamlı farklılık oluşturmaktadır.

Sayar (2012), “Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinin bölümleri ile mizah tarzları puan ortalaması arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan incelemede öğrencilerin mizah tarzları ile okudukları bölüm arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Katılımcı mizah boyutunda, kendini geliştirici mizah boyutunda, saldırgan mizah boyutunda ve kendini yıkıcı boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kılınç (2016) tarafından yapılan “Öğretmen adaylarının mizah yaşantıları ve eğitimle ilgili görüşleri: Mersin üniversitesi eğitim fakültesi örneği” adlı çalışmada öğretmen adaylarının mizah yaşantıları ve mizah yaşantılarının alt boyutları olan katılımcı, kendini geliştirici, saldırgan ve yıkıcı mizah yaşantıları arasında öğretmen adaylarının eğitim gördüğü bölümler açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Fırat (2017), “Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kullandıkları mizah tarzı arasındaki ilişkinin incelenmesi” tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin okudukları fakülte ile katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucu anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

5.7. Öğrencilerin Mizah Tarzları-İkametgâh Edilen Bölge Değişkeni Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Mevcut çalışmada, farklı bölgelerde (Marmara, Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu, Ege, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu) ikamet edilmesi öğrencilerin mizah anlayışı ve alt boyutlarında herhangi bir farklılık yaratmamıştır. Yapılan literatür araştırması neticesinde, bölgelere göre mizah tarzı değişkenini inceleyen bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Ancak bazı çalışmalarda; büyükşehir, kasaba, köy gibi yerleşim birimlerine ait verilere ulaşılmıştır.

Sayar (2012), “Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları yerleşim birimi ile mizah tarzları puan ortalaması açısından incelenmiştir. Katılımcı mizahta büyükşehirde yaşayan öğrencilerinin puan ortalaması, kendini geliştirici mizahta köy veya kasabada yaşayan öğrencilerinin puan ortalaması, saldırgan mizahta il merkezinde yaşayan öğrencilerinin puan ortalaması ve kendini yıkıcı mizahta büyükşehirde yaşayan öğrencilerinin puan ortalaması daha yüksektir.

Avcı (2012), “Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi” adlı çalışmasında katılımcı mizah tarzının ilde yaşayanlar açısından manidar olduğu bulunmuştur. Kendini geliştirici mizah tarzının ilçede yaşayanlar açısından manidar olduğu bulunmuştur. İstatistiksel açıdan anlamlı olmamakla birlikte, saldırgan mizah tarzı ilde yaşayanlarda daha fazla görülürken kendini yıkıcı mizah tarzı ise köy ve kasabada yaşayanlarda daha fazla görülmektedir. Bölümler arası farkların hangi bölümler arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan testin sonuçlarına göre katılımcı mizahta ilçede yaşayan öğrencilerin büyükşehirde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kendini geliştirici mizahta

ilçede yaşayan öğrencilerin büyükşehirde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

5.8. Öğrencilerin Mizah Tarzları - Alkol-Sigara Kullanımı, Yapılan Etkinlik ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenleri Arasındaki İlişki ile İlgili Tartışma

Literatür incelendiğinde, mizah tarzlarının alkol-sigara ve yapılan etkinlik ile ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Mevcut çalışmada alkol kullanım değişkeni ile ilgili sonuçlar gösteriyor ki, alkol kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında ölçeğin toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah alt boyutunda anlamlılık ortaya çıkmıştır. Ancak, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık ortaya çıkmamıştır.

Sigara kullanım değişkeni ile ilgili sonuçlara göre, sigara kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında sadece saldırgan mizah alt boyutunda anlamlılık ortaya çıkmıştır. Ancak, ölçeğin toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık ortaya çıkmamıştır.

Yapılan etkinliğin mizah tarzlarında farklılık yaratıp yaratmadığı incelendiğinde katılımcı mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ancak, kendini geliştirici mizah ile mizah toplam puanında anlamlılık belirlenmemiştir.

Mevcut çalışmada anne ve babanın eğitim durumunun mizah tarzları ile ilişkisi incelendiğinde anne ve babanın eğitim seviyesi, mizah tarzı toplam ve mizah tarzı alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen verilerin puan ortalamasına bakıldığında öğrencilerin mizah tutumlarının orta seviyede olduğu ayrıca verilerin normallik varsayımı da sağladığı (çarpıklık/basıklık) görülmektedir. Cinsiyet değişkeni sonucu; katılımcı mizah ve saldırgan mizah alt boyutlarında kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak, ölçeğin toplam puanı ve kendini geliştirici mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir. Farklı yaş gruplarında yer alan öğrencilerin hem mizah toplam puan hem de alt boyutlarında herhangi bir manidar farklılık tespit edilememiştir.

Diğer bir sonuca göre, farklı bölgelerde ikamet edilmesi, öğrencilerin mizah anlayışı ve alt boyutlarında herhangi bir farklılık yaratmamıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm değişkeni, mizah genel puanı ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizahta anlamlılık yarattığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sporcu yaşının, mizah genel puanı ile alt boyutları olan kendini yıkıcı mizah ve saldırgan mizahta anlamlılık yarattığı anlaşılmaktadır. Fakat, diğer alt boyutlar olan kendini geliştirici mizah ile katılımcı mizahta herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Gelir seviyesi farklı olan öğrenciler arasındaki toplam mizah puanı ile alt boyutlarında farklı gelire sahip olan öğrenciler arasındaki toplam mizah puanında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ayrıca, anne eğitim seviyesi ile mizah tarzları arasındaki ilişkiye bakıldığında öğrenciler arasında anne eğitim seviyesinin farklılık göstermesi, mizah tarzı ile alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır. Benzer şekilde, öğrenciler arasında baba eğitim seviyesinin farklılık göstermesi, mizah tarzı ile alt boyutlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır.

Yapılan etkinliğin mizah tarzlarında farklılık yaratıp yaratmadığı katılımcı mizah, saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah alt boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Ancak, kendini geliştirici mizah ile mizah toplam puanında anlamlı farklılık yaratmamıştır. Barınma değişkenine göre, ölçeğin saldırgan alt boyutunda ailesinin yanında kalan ve arkadaşları ile evde kalan öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Fakat, ölçek toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık tespit edilememiştir.

Sigara kullanım değişkeni incelendiğinde sigara kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında sadece saldırgan mizah alt boyutunda anlamlılık ortaya çıkmıştır. Ancak, ölçeğin toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık görölmemiştir. Alkol kullanım değişkeni incelendiğinde, alkol kullanan ile kullanmayan öğrenciler arasında ölçeğin toplam puanı ile kendini yıkıcı mizah alt boyutunda anlamlılık çıktığı belirlenmiştir. Ancak, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah alt boyutlarında anlamlılık ortaya çıkmamıştır.

ÖNERİLER

- Üniversite öğrencilerinin mizah yeteneğinin geliştirecek aktivitelere daha sık yer verilmelidir.
- Yapılacak çalışmalarda nitel ve nicel yöntemler kullanılarak karma çalışmalar yapılabilir. Böylece mizah tarzı seçiminin altında yatan sebeplere ilişkin bilgilere ulaşılabilir.
- Psikolojik açıdan üniversite öğrencilerinin mizah tarzları incelenerek gerekli gelişim çalışmaları yapılabilir.
- Akademik personelin mizah kullanarak etkili iletişim sağlamaları için eğitimler düzenlenebilir.
- Mizah tarzlarının değişkenler üzerindeki etkisine bakılarak daha farklı değişkenler ve örneklem grupları üzerinde çalışmalar yapılabilir.

7. KAYNAKÇA

Akalın, İ.S. (1984). *Edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Akaydın, D. (2015). *6 yaş grubu çocukların duygusal zekâları ile annelerinin mizahtarları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Akdur, S. (2014). *Kişilik özellikleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarının aracı rolü*. (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara.

Akkaya, M. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili şişli ilçe örneği)*. (yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.

Allport, G. W. (1961). *Pattern and Growth in Personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston

Altinkurt, Y., & Yılmaz, K. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin mizah tarzları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 1-8.

Apaydın, M. (2001). *Türk hiciv edebiyatında ziya paşa*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Aslan, H. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Astedt, K. P., Isola, A., Tammentie, T. ve Kervinen, U. (2001). Importance of humour to client-nurse relationships and clients' well-being. *International Journal of Nursing Practice*, 7 (2), 119-125.

Atılğan, E. (2009). The relationship between humour styles and shyness: An investigation of Turkish University students. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 4, 87-96.

Avcı, N. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi*. (yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi. Sakarya.

Avşar, V. (2008). *Öğretmen adaylarının mizah tarzları ve cinsiyet rolleri ilişkisi*.(yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Ay, Ö. (2011). *Orta öğretim öğrencilerinin mizah tarzları ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumu düzeylerini açıklayıcı rolü*. (yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.

Aydın, M. (2006). *Değerler, normlar ve kurumlar, kurullar, kurumlar ve düzen*. Ankara: SPK Yayınları.

Balcıoğlu, S. (1998). *Cumhuriyet'in 75 yılında türk karikatürü*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Banas, J., Dunbar, N., Rodriguez, D., Liu,S.(2010). A Review of Humor in Educational Settings: Four Decades of Research, *Communication Education*, 60: 1, 115-144.

Bariaud, F. (1989). Age differences in children's humor. In P. E. McGhee (Ed.), *Humor and children's development: A guide to practical applications* (15–45). New York: Haworth.

Bayrak, M. (2001). *Halk gülmecesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bebek, Ö., Acet, M., Işık, U. (2018). Goalball sporcularının mizah tarzlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor, Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. Ekim – Kasım – Aralık Sayı: 29 Güz Kış Dönemi.

Bergson, H. (1997). *Gülme*. (Çev. M. Ş. Tunç). İstanbul: Milli Eğitim.

Çeçen, A. R. (2007). Humor styles in predicting loneliness among Turkish university students. *Social Behavior and Personality*, 35 (6), 835-844.

Çetin, S. (2017). *Ergenlerin mizah tarzları ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi. İstanbul.

Doğan, D. M. (1992). *Büyük türkçe sözlük, türkçe/osmanlıca/yabancı dillerden türkçeye geçen ve en çok kullanılan kelimeler*. Ankara: Rehber Yayınları.

Eastman M. (1972). *The sense of humor*. New York: Octagon Books.

Eker, G. Ü. (2009). *İnsan kültür mizah - eğlence endüstrisinde tüketim nesnesi olarak mizah*. İstanbul: Grafiker Yayınları.

Erickson, S. J., & Feldstein, S. W. (2007). Adolescent humor and its relationship to coping, defense strategies, psychological distress and well-being. *Child Psychiatry and Human Development*, 37(3), 255-271.

Eroğlu, M. (2003). *Utangaçlık düzeyleri farklı lise son sınıf öğrencilerinin durumluk mizah tepki düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Erozkan, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin kişiler arası ilişki tarzları ve mizah tarzları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 56-66.

Eysenck, H. J. (1972). *Foreword*. (Ed: J.H. Goldstein ve E. P.McGhee). The Psychology of Humor. London: Academic Press.

Fındıklı, E. B. (2013). *Okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.

Fırat, E. R. (2017). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi. İstanbul.

Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Frankl, V.E. (1984). *Man's search for meaning*. New York: Washington Square Press.

Freud, S. (1905). *Jokes and their relation to the unconscious*. London: Penguin Books.

Freud, S. (1995). *Espiriler ve bilinçdışıyla ilişkiler*. (Çev. E. Kapkın). İstanbul: Mert.

Freud, S. (1998). *Espiriler ve bilinçdışı ile ilişkileri*. (Çev. Dr. Emre Kapkın). (3. Basım). İstanbul: Payel Yayınevi.

Freud, S. (2003). *Espiriler ve bilinçdışı ile ilişkileri*. (Çev. E. Kapkın). İstanbul: Payel Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1905).

Güler, Ç., Güler, B. U. (2010). *Mizah gülme ve gülme bilimi*. Ankara: Yazıt Yayıncılık.

Güneri, C. (2008). *Sanat alanı olarak mizah: Sanat, mizah, karikatür ilişkisi ve türkiye'den üç örnek*. (yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi. Malatya.

Güngör, H. C., & İlhan, T. (2008). Evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4 (13), 97-106.

Güvemli, Z. (1955). *Türk mizah edebiyatı antolojisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Hampes, V.P. (2006). The relation between humor styles and empathy. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 34-45.

Hampes, W. (2006). Humor and shyness: The relation between humor styles and shyness. *Humor - International Journal of Humor Research*, 19(2), 179-187.

Hay, J. (2000). Functions of humor in the conversations of men and women. *Journal of Pragmatics* 32, 709-742.

Hehl, F.J. ve Ruch, W. (1985). The location of sense of humor within comprehensive personality spaces: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 6 (6), 703-715.

İkadin, T. (1998). *Mizah ve psikanaliz*. (Ed. Işık Şimşek). (3.Baskı). Cogito. Yüz Yılın Psikanalizi, 9, 201- 204.

İlhan, T. (2005). *Öznel iyi oluşa dayalı mizah tarzları modeli*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

İncioğlu, M. (2003). *Utangaçlık düzeyleri farklı lise son sınıf öğrencilerinin durumluk mizah tepki düzeylerinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

İsmailova, G. (1996). *Kırgız mizah tipleri ve Nasrettin hoca*. Uluslararası Nasrettin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri (215-225). İzmir: Atatürk Kültür Merkezi.

Janes, L. M. ve Olson, J. M. (2000). The behavioral effects of observing ridicule of others, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 474-485.

Kara, H. (2014). Yöneticilerin mizah tarzlarının uygulamadaki durumunun kuramsal ve uygulamalı olarak açıklanması. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, 7(17), 701-724.

Karaalioğlu, S. K. (1983). *Ansiklopedik edebiyat sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevi Yayınları.

Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kazarian, S. S. & Martin, R. A. (2004). Humour styles, personality, and well-being among lebanese university students. *Europen Journal of Personality*, 18, 209-219.

Keith-Spiegel P. (1972). Early Conceptions of Humor: Varieties and Issues, In J. H. Goldstein and E. P. McGhee (Eds.) *The Psychology of Humor* (pp. 1-39), London: Academic Press.

Kılınç, E. (2016). *Öğretmen adaylarının mizah yaşantıları ve eğitimle ilgili görüşleri: Mersin üniversitesi eğitim fakültesi örneği*. (yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi. Mersin.

Kılınç, E. (2016). *Öğretmen adaylarının mizah yaşantıları ve eğitimle ilgili görüşleri*. (yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi. Mersin.

Kierkegaard, S. (2005). *Kahkaha benden yana*. (Çev. Nedim Çatlı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Koastler, A. (1997). *Mizah yaratma eylemi*. İstanbul: İris Mizah Kültürü.

Kortantamer, T. (2004). *Osmanlı dönemi türk mizah anlayışı, eski türk edebiyatı makaleler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kramer, S. N. (2002). *Tarih Sümer'de başlar*. İstanbul: Kabalcı.

Kubie, L.S. (1971). The destructive potential of humor in psychotherapy. *The American Journal of Psychiatry*, 127, 37-42.

Kuiper, AN. And Martin, R. (1993). Humor and self-consept. *International Journal of Humor Research*, 6, 3.

Kuiper, N. A. ve Martin, R. A. (1998). Is sense of humor positive personality characteristic. W. Ruch (Ed), *The Sense Of Humor*. New York, Mouton de Gruyter.

Kuiper, N. A., Martin R. A. and Olinger, L. J. (1993). Coping humor, stress and cognitive appraisals, *Canadian Journal of Behavioural Science*, 25, 81-96.

Kuiper, N.A., Grimshaw, M., Leite, C. ve Kirsh, G. (2004). Humor is not always the best medicine: specific components of sense of humor and psychological well-being, *Humor: International Journal of Humor Research*, 17(1-2) 135-168.

Leary, M.R., Kowalski, R.M., Smith, L., ve Phillips, S. (2003), "Teasing, Rejection and Violence: Case Studies of the School Shootings", *Aggressive Behavior*, 29, 202-214. Martin R. A. (2007), *The psychology of humor: An integrative approach*, San Diego, CA: Elsevier Academic Press.

Lefcourt, H. M. & Martin, R. A. (1986). *Humor and life stress: Antidote to adversity*. New York: Springer-Verlag.

Li-Hsing, H., Ya-Ping W., Hung-Chen H. ve Hsueh-Chih C. (2012). Humor cuts both ways: Moderating effect of humor styles in the organizations. *International Journal of Advancements In Computing Technology*, 4(23).

Markey, P. M., Suzuki, T. ve Marino, D. P. (2014). The interpersonal meaning of humor styles, *Humor*, 27(1), 47-64.

Martin, M. A. ve N. A. Kuiper, N.A. (1999). Daily occurrence of laughter: Relationships with age, gender, and Type A personality. *Humor: International Journal of Humor Research*, 12(4), 355–384.

Martin, R. A. (1989). Humor and the mastery of living: Using humor to cope with the daily stresses of growing up. *Journal of Children in Contemporary Society*, 21(2), 135–152.

Martin, R. A. (1998). Approaches to the sense of humor: A historical review. (Ed.: W. Ruch), *The Sense of Humor: Explorations of a Personality Characteristic*, (15–60). Berlin: Mouton de Gruyter.

Martin, R. A. (2000). Encyclopedia of psychology. Alan E. Kazdin (Ed.), *Humor* içinde (s.202-204). Washington, DC: American Psychological Association.

Martin, R. A. (2001). Humor, laughter and physical health: Methodological issues and research findings. *Psychological Bulletin*, 127 (4), 504-519.

Martin, R. A. (2004). Sense of humor and physical health: Theoretical issues recent findings. and future directions. *Humor: International Journal of Humor Research*, 17(1-2), 1–19.

Martin, R. A. (2007). *The Psychology of Humor An Integrative Approach*. USA: Elsevier Academic Press.

Martin, R. A., Puhlik-Doris P., Larsen G., Gray J. ve Weir K. (2003). Individual Differences In Uses of Humor and Their Relation to Psychological Well-Being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, (37), 48-75.

Maslow, A. (1954), *Motivation and personality*, New York: Random House.

May, R. (1953). *Man's search for himself*. New York: Random House.

McGhee, P. E. (1979). *Humor: Its origin and development*. San Francisco: W. H. Freeman.

McGhee, P. E. (1980). Development of the sense of humour in childhood: A longitudinal.

Mert, M. (2014). *Okul yöneticilerinin mizah tarzları ve disiplin anlayışları arasındaki ilişkinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri.

Morreall, J. (1997). *Gülmeyi ciddiye almak*. (Çev. K. Aysevener ve Ş. Soyer). İstanbul: İris Yayıncılık.

Nesin, A. (2001). *Cumhuriyet dönemi türk mizahı*. İstanbul: Adam Yayınları.

Nilsen, D. L. F. (1993). *Humor scholarship: A research bibliography*. Westport, CT: Greenwood.

Oruç, Ş. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde mizah*. (doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Oruç, Ş. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SosyalBilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 56-73.

Öner, A. (2012). *Yetişkin bireylerin anksiyete bozukluğuna sahip olup olmaması ile kullandıkları kadınah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Öngören, F. (1976). *50 yılın türk mizah ve karikatürü*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Öngören, F. (1983). *Cumhuriyet dönemi türk mizahı ve hicvi (1923-1983)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet'in 75. yılında türk mizahı ve hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayıncılık.

Öngören, F. (2001). Mizahın değişkenliği. *Güldiken Mizah Kültürü Dergisi*, 10, 11-12.

Öngören, F. (2004). *Osmanlı mizahı*. Toplumsal Tarih, 122, 66-71.

Öz, F. ve Hiçdurmaz, D. (2010). Stresle baş etmede önemli bir yol: mizahın kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 83-88.

Özcan, Ö. (2002). *Türk edebiyatında hiciv ve mizah*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları.

Özdoğru, M. (2015). *Mizah tarzları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi. İstanbul.

Özer, G. (2014). *Orta öğretim kurum yöneticilerinin mizah tarzlarının incelenmesi (Kayseri ili örneği)*. (yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri

Özgen, G. (2014). *Üsküdar bölgesinde görev yapan öğretmenlerin mizah tarzları ve dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Özkan, H. İ. (2008). *Öğretmen ve öğrencideki mizah anlayışının sınıf atmosferine etkisi*. (yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

Öztürk, B. (2015). *Okul yöneticilerinin mizah davranışlarına göre sergiledikleri liderlik biçimleri*. (yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi. İstanbul.

Özünlü, Ü. (1999). *Gülmecenin dilleri*. Ankara: Doruk Yayınları.

Paulos, J. A. (2003). *Matematik ve mizah*. (Çev.T. Doğan,). İstanbul: Doruk.

Pien, D. & Rothbart, M. K. (1980). Incongruity humour, play, and self-regulation of arousal in young children. In P. E. McGhee & A. J. Chapman (Eds.), *Children's humour* (1–26). Chichester, UK: John Wiley.

Recepoğlu, E. (2011). *Öğretmen algularına göre okul müdürlerinin mizah tarzları ile öğretim liderliği davranışları ve okulun örgütsel sağlığı arasındaki ilişki*.(doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Robinson, V. R. (1991). *Humor and the health professions (2nd ed.)*. Thorofare, NJ: Slack.

Roeckelein, J. E. (2002). *Psychology of humor: A reference guide & annotated bibliography*. London: Greenwood Publishing Group, Incorporated.

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.

Romero, E.J. ve Cruthirds, K.W. (2006). The Use of Humor in the Workplace, *Academy of Management Perspectives*, May, 58-69.

Rozenthal, F. (1997). *Erken islam'da mizah*. (Çev. Ahmet Arslan). İstanbul: İris Yayıncılık.

Ruch, W. (1998). Sense of humor: A new look at an old concept. W. Ruch, (Ed). *The Sense of Humor*. New York: Mouton de Gruyter.

Sanders, B. (2001). *Kahkahanın zaferi: Yıkıcı tarih olarak gülme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Saper, B. (1991), The jab joke controversy: an excruciating psychosocial analysis, *Humor: International Journal of Humor Research*, 4, 223-229.

Saroglou, V. ve Scariot, C. (2002). Humor styles questionnaire: personality and educational correlates in belgian high school and college students. *European Journal of Personality*, 16, 43-54.

Sayar, B. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi. Sakarya.

Sepetci, C.(2010). *Okul yöneticilerinin mizah tarzlarının betimlenmesi*. (yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.

Southam, M. (2003). Therapeutic humor: Attitudes and actions by occupational therapists in adult physical disabilities settings. *Occupational therapy in health care*, 17(1), 23-41.

Soyaldın, S. Z. (2007). *Orta öğretim öğrencilerinin öfke ifade tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi. Mersin.

Spencer, G. (1989). An analysis of jab-baiting humor on the college campus, *Humor: International Journal of Humor Research*, 2, 329-348.

Şahin, Ö. (2017). Dîvân ve halk şiirlerinde eleştiri sazları olan hiciv ve taşlamanın örnekler ile mukayesesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4,11, 993-1011.

Thorson, A., Powell, F., Sarmany-Schuller, I. ve Hampes, P. (1997). Psychological Health and Sence of Humor. *Journal of Clinical Psychology*, 53 (6), 605-619.

Tümekaya, S. (2006). Öğretim elemanlarının mizah tarzları ve mizahı yordalayıcı değişkenler. *Eğitim araştırmaları*, 23, 200-208.

Tümekaya, S., Hamarta, E., Deniz, M.E., Çelik, M., & Aybek, B. (2008). Duyusal zeka mizah tarzı ve yaşam doyumu: üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 1- 20.

Türk Dil Kurumu (1983). *Türkçe Sözlük*. (7. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Türkmen, F. (1996). Mizahta üstünlük teorisi ve Nasrettin Hoca fıkraları. V. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Ankara.

Türkmen, F. (2000). Osmanlı döneminde türk mizahı. *Türk dünyası incelemeleri dergisi*, 1,10.

Türkmen, N. (1991). *Orta oyunu*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Usta, Ç. (2005). *Mizah dilinin gizemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Usta, Ç. (2009). *Mizah dilinin gizemi*. Ankara: Akçay Yayınları.

Uyanık, Ö., İnal Kadımlıtepe, G., Can Yaşar, M., Alisinanoğlu, F. (2016). Türkiye istatistikî bölge birimleri sınıflandırması'na göre okul öncesi öğretmen adaylarının mizah tarzları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 403-430.

Vural, A. (2004). *Mizah ve gülmenin insan yaşamındaki yeri ve önemi*. (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara.

Yardımcı, İ. (2010). Mizah kavramı ve sanattaki yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-41.

Yerlikaya, E. E. (2003). *Mizah tarzları ölçeğinin uyarlama çalışması*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Yerlikaya, E. E. (2009). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile algılanan stres, kaygı ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (doktora tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Yerlikaya, N. (2007). *Lise öğrencilerinin mizah tarzları ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Yılmaz, K. (2011). Okul yöneticilerinin mizah tarzlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 31-44.

Zelvys, V.I. (1990), Obscene humor: what the hell?, *Humor: International Journal of Humor Research*, 3(3), 323-332.

8. EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Bu ölçek, “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Bazı Fakülte Öğrencilerinin Mizah Tarzlarının Karşılaştırılması” konulu eğitim araştırması kapsamında gerçekleştirilmektedir. Vereceğiniz cevaplar, bilimsel bir çalışmada kullanılacağından isim belirtmenize gerek olmayıp, elde edilen bilgiler kesinlikle araştırmacının amacı dışında kullanılmayacaktır. Yardımlarınız ve değerli vaktinizi ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

**Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Nermin DURSUN**

1. Cinsiyetiniz Kadın Erkek
2. Doğum Yeriniz (il)
3. Fakülte ve Bölümünüz
4. Yaşınız:
5. Sporcu yaşıınız
6. Yaşam standartlarınız, ailenizin ekonomik düzeyi aşağıdakilerden hangisine en uygundur.
(1) 1600 TL ve aşağısı (2) 1601 TL- 3200 TL (3) 3201 TL- 4800 TL (4) 4801 TL- 6400 TL
(5) 6401 TL ve üzeri.
7. Annenizin eğitim düzeyi
1() İlkokul 2() Ortaokul 3() Lise 4 () Üniversite 5 () Diğer
8. Babanızın eğitim düzeyi
1() İlkokul 2() Ortaokul 3() Lise 4 () Üniversite 5() Diğer
9. En çok zaman geçirdiğiniz etkinlik hangisidir?
1() Sinema-Tiyatro () 2 Spor-Yürüyüş () 3 Arkadaş-Sohbet () 4 Tv-Telefon () 5 internet
6 () Diğer
10. Kimlerle ikamet ediyorsunuz?
1 a) Ailemle Evde 2 b) Arkadaşlarımla Evde 3 c) Yurtta 4 d) Akrabalarımın Yanında
11. Sigara kullanıyor musunuz?
1() Evet 2 () Hayır
12. Alkol kullanıyor musunuz?
1() Evet 2() Hayır

9. ÖZGEÇMİŞ

1. Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nermin DURSUN

Doğum Yeri : Malatya

Doğum Tarihi : 04/01/1978

2. Öğrenim Bilgileri

İlköğretim : Karanlıkdere İlkokulu / Malatya (1984-1989).

Orta Okul : Akçadağ YİBO (1989-1992)

Lise : H. Ahmet Akıncı Lisesi / Malatya (1992-1996).

Lisans : Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programı (1999-2004).

Yüksek Lisans : Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Sport Anabilim (2016....).

3. İŞ DENEYİMİ

Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığı Antrenör (2012-2016)

Yozgat Bozok Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda Antrenör (2016-...)

E-posta: nermin_dursun@hotmail.com